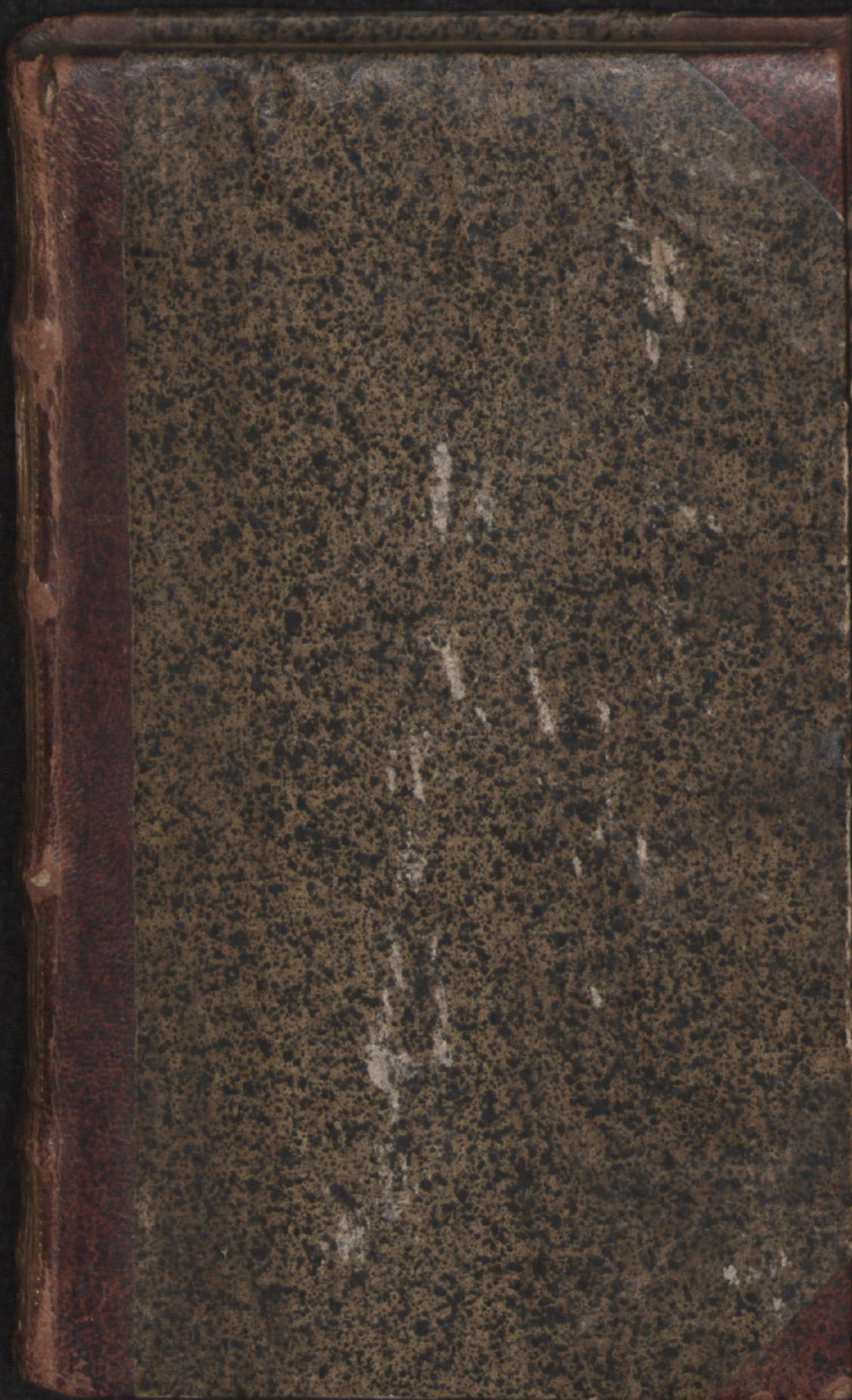
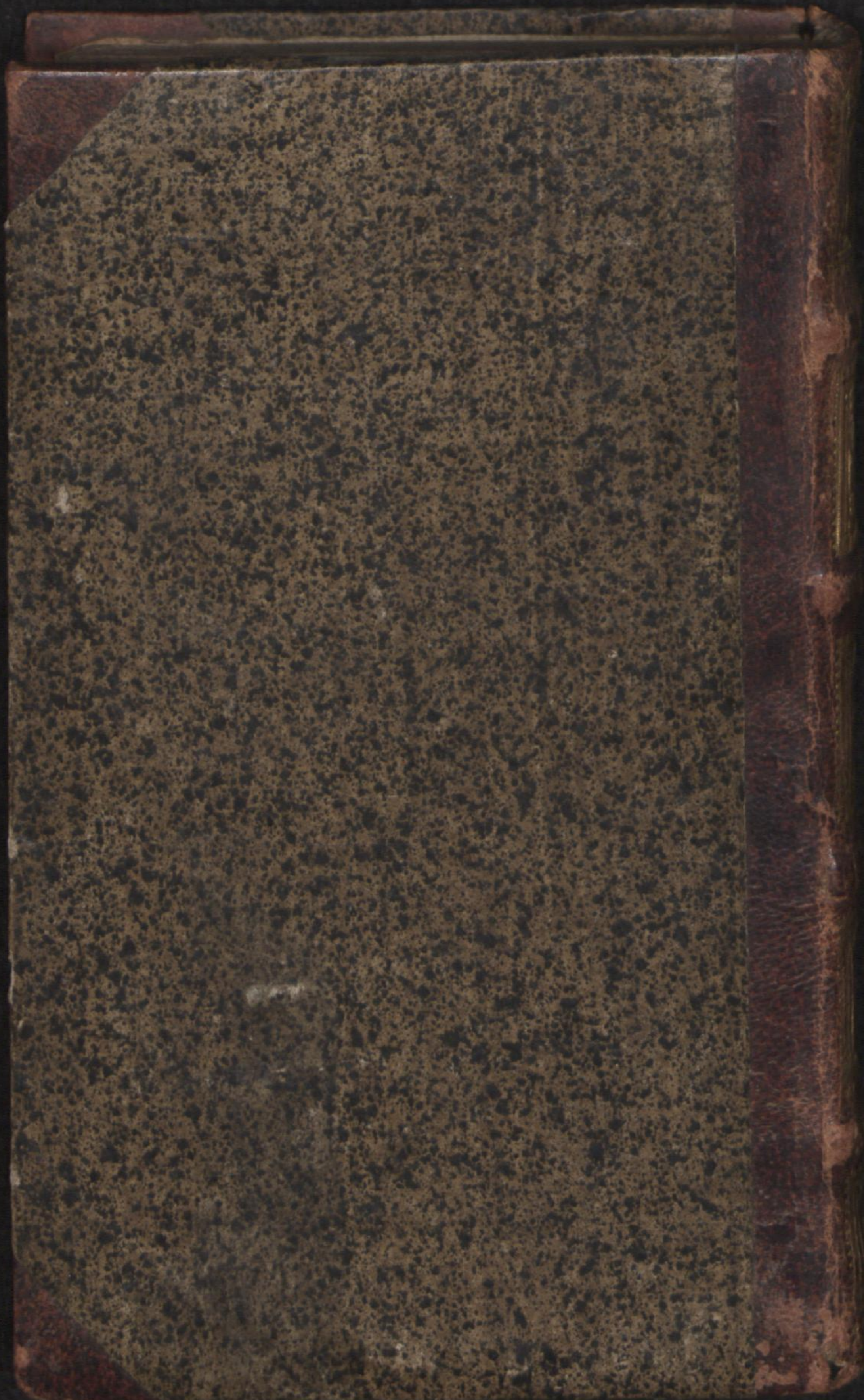

SPANG
TROS
OCH
HUSTA

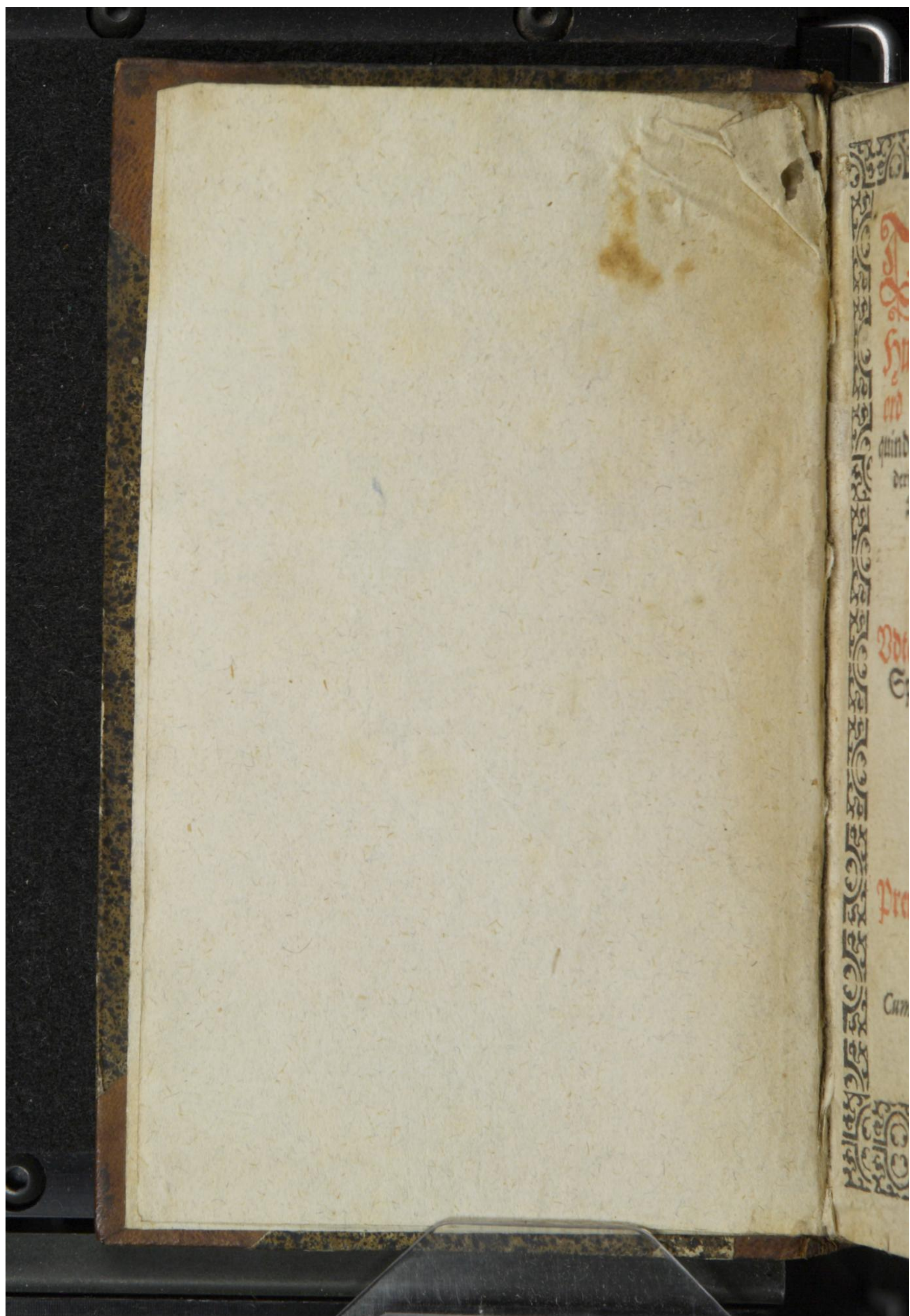

5,–184.

DA BOX

B Første Læg er forkert
indbundet

Trøst och Husualelse aff Guds ord / for siuglige Dannequinder oc Barselquinder / vdi deris bedrøffuelse oc fødsels nød.

Disligeste for dem som føde døde Børn / Oc saa for wfructsommelige Ectefolck.

Vdtagen aff M. Cyriaci Spangenbergij Brudpredicken / oc vdsæt paa Danske/ ved

Rasmus Hanssøn.

Prentet i Kiøbenhaffn / aff Laurentz Benedicht.

Cum gratia & Priuilegio, serenissimæ Regiæ Maiestatis.

1577.

Erlig / Forstandig och Gudfryctig Quinde / Doritte Hans Dolhusis / Kongelige Maiestatis / vor allernaadigste Herris Myntemesters Høstru / vdi Kiøbenhaffn / Ønsker ieg Rasmus Hanssøn Reravius / Naade oc fred aff Gud / ved Jesum Christum.

KJere Dorritthe / wi læse i vor skabelsis Bogs tredie Capittel / At den tid vor første Moder Eua / haffde ladet sig aff Hugormen bedrage / oc Aad aff det Træ som Gud haffde forbødet / da lagde Gud hende dette Kaarss paa / at hun met kūmer skulde føde sine Børn til Verden. Dette Kaarss høre wi i alle Historier / oc forfare daglige dags / at være arffuet fra hende oc til alle

Quinder / oc vil saa bliffue met dem/ ind til Verdsens ende / Saa at lige som alle Mend nyde vor første Faders Adams fald dette at / at de skulle met møde oc arbeide / i deris Ansictis sued / nære sig her i Verden / lige saa nyde oc Quinderne vor Moder Eua dette at / at de met stor sorg oc pine skulle føde deris Børn / somme met mere kummer end somme / effter som det er Gud behageligt. Saa at det end stundem hender sig / at en part maa sætte liffuet til / som wi maa læse om Rebecca / oc andre flere.

Oc effterdi at saadant Kaarss/ saa vel som all anden bedrøffuelse oc modgang / er en straff for Synden / da haffuer Dieffuelen / som altid legger sig effter at forføre Menniskén / idelige oc flittelige lagt vind paa / at ville der met føre fructsommelige Quinder oc Barselquinder i mißhaab oc fortuilelse / at de skulde komme i

den

Aar effter hand bleff omuent til Christum / kom til denne Stad / i det Aar effter Christi fødsel 51. oc predickede der / om den kaarsfeste Jesu Christo / oc om Opstandelsen effter dette liff / da hulde de Verdslige vise / som vaare vdi Staden / met den Menige mand det for spaat oc giecferi / Men denne Dionysius / oc nogle faa met hannem / lode sig omuende aff Paulo oc trode hans Predicken / Oc forfremmedis hand saa langt vdi Christi bekiendelse oc kundskaff / at hand der effter bleff en Biscop vdi Athenen / som Eusebius scriffuer om hannem / i sin tredie bogs fierde Cap: Der effter kom hand til Rom / den tid Paulus vaar der fangen / oc bleff siden der fra forskicket til Paris vdi Franckerige / huor hand ocsaa met troskaff oc flitighed Predickede Jesu Christi Euangelium / indtil at hand bleff / som tilforn sagt er / effter den

wgudelige Romske Keysers / Domitiani befalning / paa denne dag halshuggen. Huor aff wi see oc lære / at Gud icke lader sit ort nogen sted predickis forgeffs / eller lader det komme tomhendet tilbage / Der som end de ypperste oc visefte vdi Verden det foracte / saa som det skede vdi Athenen / saa opuecker Gud dog nogle / som det met Dionysio anamme oc der aff frebedris til Salighed.

Trøst

den mening / at Gud icke skulde vere dem en naadig oc Barmhiertig Gud / men meget mere en streng Dommere / at de skulde vere vdi hans vrede oc vgunst / huor faare at Satan / som er en tusindfold Konstermand / haffuer opuact mange vdi Paffuedomet / som obenbarlige haffue lært oc forført det arme folck / sigendis at Barselquinder skulde vere vnder Dieffuelsens mact / oc at Nisser / Spøgelse / Varulle / oc andet saadant giecferi / da skulde haffue mact met dem / Item / at de skulde vere Hedninge / vdi de sex vger effter Barnefødselen / den stund de ere i deris Barselseng / oc andre saadanne forfærdelige løgner / Huor faare hand ocsaa førde Papisterne i den mening at de optenckte atskillige middel / met huilcke de mente at ville fordriffue Dieffuelen oc andre Spøgelse / som er at stencke vijt Vand inde hoss Barsel-

selquinder / at optende vide Liuss / at strø oc brende vide Palmer / oc andre vide vrter oc røgelse / at giøre oc scriffue mange Kaarss / oc andet saadant.

Denne vildfarelse oc Vgudelige mening haffuer end ocsaa været vdi disse Land oc Riger / iblant vore Forfædre / vdi Paffuens Regiment / huor aff ocsaa det Ordsprock er kommet / at mand her vdi Danmarck pleyede at kalde en Barselquinde en heden Quinde. Men at denne mening er falsk / oc tuert imod Guds ord / kunde wi met mange argumenter beuise.

Først staar der vdi de ord som nu tilforn bleffue opneffnde / aff Mose første Bogs tredie Capittel. At Gud haffuer selff lagt Quinder dette Kaarss paa / Nu vide wi oc haffue lært / aff den hellige Scrifft / at saa mange som Gud legger kaarssit paa / dem reffser hand som en naadig Fader /

der/aff sin store kierlighed / icke som en streng Dommere / aff sin vrede oc wgunst / hand haffuer ocsaa loffuet at hielpe oc redde alle dem / som ere vnder kaarsset / Der for ere alle erlige Dannequinder vdi deris Barnefødsel vnder Guds beskermelse / oc icke vnder Dieffuelsens mact.

Der næst siger Paulus til Timotheum / i det første breffs andet Cap: at en Quinde bliffuer salig formedelst Barnefødsel / der som hun bliffuer i Troen oc kierlighed. Er nu Barnefødsel it middel / ved huilcket en Quinde bliffuer salig / der som hun bliffuer fast i Troen til Jesum Christum / huorledis skulde da nogen Barselquinde være vnder Dieffuelsens mact/eller vdi Guds wgunst?

Fremdelis siger ocsaa Paulus i den sãme Epistel i det femte Cap: at de vnge Encker skulle giffte sig / føde Børn oc holde Hus. Her see wi / at

den hellig Aand opregner det at vere en Quindis rette embede oc kald / at føde Børn / der som det nu er hendis rette kald / da kand ingen sige met rette / at en Erlig Christen Dannequinde for sit rette kald oc bestilling / er i Guds wgunst oc vnder Dieffuelsens mact / men er meget mere vnder Guds beskyttning / oc Guds hellige Engle ere stedse nærucerendis hoss hende / som wi haffue mange exempel paa/vdi den hellige Scrifft / at Englene haffue veret hos dem / som haffue veret vdi deris rette kald oc bestilling.

Saa læse wi vdi Dommernis Bogs siette Capittel / At Herrens Engel kom til Gedeon / der hand stod oc tarsk sit Korn. Item / i den samme Bogs trettende Capittel / at Engelen kom til Samsons Moder / der hun vaar paa Marcken vdi sin bestilling. Vdi Tobiæ Bogs femte Capit: læse wi / huorledis Guds Engel Raphael

phael

phael kom til den unge Tobiam/ der hand skulde / effter sin Faders befalning / reise hen til Rages vdi Meden / oc ledsagede hannem frem oc tilbage igen. Hoss Lucam Euangelist læse wi / vdi det første Cap: huorledis Guds Engel Gabriel obenbaredis for Zacharia vdi Templet / der hand giorde sit preste embede faar Gud. Item / vdi samme Euangelij andet Cap: see wi huorledis at Engelen obenbaredis faar Hiurderne paa Marcken / som hulde vact offuer deris hiord om natten.

Disse oc andre saadanne Exempel giffue klarlige nock tilkiende / at Herrens Engel er gierne tilstede / hos dem som ere vdi deris rette embede oc bestilling / der for er hand oc visselige hos alle erlige Gudfryctige Barselquinder / efftersi de ere vdi den bestilling / som Gud selff haffuer kaldet dem til. Er da Guds Engel hos dem

da kand io Dieffuelen ingen mact haffue met dennem.

Item Christus siger selff i Euangelio / som wi Aarlige høre paa S. Mickels dag / at smaa børns Engle see altid Gud faders ansict i Himmelen. Efftterdi at Gud haffuer giffuet smaa Børn deris Engle / som skulle / vocte oc beuare dem / baade i Moders liff oc vdi fødselen / oc siden all deris liffs tid / huorledis skulde da Dieffuelen eller noget spøgelse haffue nogen mact / enten met dem eller Moderen / naar de fødis til Verden?

Der faare skal ingen Dannequinde tro saadan papistiske vgudelige mening / eller giffue den nogen mact / men lade dem fare hen met deris vrange lærdom / oc tacke Gud som saaledis haffuer vdi sit ord / obenbaret oss sin vilie oc faderlige hiertelag / baade mod dem oc alle Menniske / oc til diss større trøst / haffuer ladet bescriffue

ue/ vdi den hellige prophetiske oc A-
postoliske scrifft / mange herlige oc
trøstelige Sententzer oc merkelige hu-
sualelse / Paa det at de icke aff Dieff-
uelsens fristelse / oc falske læreris
vrange vnderuisning / skulde lade sig
forføre oc falde vdi mishaab oc fortui-
lelse.

Aff saadanne deylige trøstelige
Sententzer / haffuer en from lært
Mand i Tyskland / ved naffn M:
Cyriacus Spangenberg / predickere
vdi Mansfeldt / tilhaabe screffuet
merckelig vnderuisning / trøst oc hu-
sualelse / for alle siuglige Dannequin-
der oc bedrøffuede Barselquinder/
huilcke hand haffuer indført vdi sine
Brud predicken / som hand kalder
Ectefolckis Speyel. Den Tractat
haffuer ieg / effter nogle frõme Chri-
nis begering / formedelst Guds hielp /
vdsæt paa Danske / erlige dannequin-
der som tysk tungemaal icke forstaa /
til

til vilie oc tieniste / at de der vdi hiemme vdi deris huss kunde læse / oc der aff faa trøst oc husualelse / vnderuisning oc lærdom. At ocsaa fromme Dannequinder kunde her aff trøste oc husuale huer andre / vdi fødsels nød / huor Aarsage oc leilighed icke saa kand begiffue sig / at Predicanter oc Guds ords tienere kunde være tilstede / oc trøste oc husuale dennem. Findis her ocsaa deylige Bøner / met huilcke fromme Dannequinder kunde paakalde Gud / baade tilforn / oc i Barnefødselen. Oc efftersdi at wfructsommelighed er ocsaa it hart kaarss vdi Ecteskaff / da er her ocsaa til lagt / Trøst oc husualelse / for wfructsommelige Ectefolck / som denne velsignelse icke vederfaris at føde Børn / oc der hoss Bøner at bede Gud met / om Liffsens fruct.

Dette mit føye arbeyde / som ieg haffuer hafft met denne lille Bog at

vdsætte

vdsætte / haffuer ieg nu ladet vdgaa paa Prenten / met deris beuilling oc samtycke / som ere der til aff Gud oc Kongen betrode oc kallede / at raade oc biude i sadanne sager. Oc efftherdi / Kiere Dorritte / at den almectigste Gud haffuer eder begaffuet met Liffsens fruct / oc videre vdi fremtiden effter sin gode vilie eder begaffue oc velsigne kand / da haffuer ieg eder det tilscreffuet / til it Tacknemmeligheds tegn for meget gaat / som eders kiere Hosbonde oc i / mig beuist haffue / Bedendis gantske venligen oc gierne / at i dette mit ringe arbeyde icke vilde forsmaa / men det tage til tacke / Jeg forhaaber at det met Guds hielp / jo skal giøre nogen fruct / saa at det skal end komme nogle til gaffn / endog at det icke kand behage alle / saa som intet kand saa vel giøris / at det er huer mand til tacke. Der som ieg nogen tid enten vdi slig eller andre maade / videre

vidare kand tiene eder til beste/ vil ieg altid findis eder veluillig.

Her met vil ieg nu oc altid haffue/ eder oc eders kiere Hosbonde/ Hans Dolhus/ met eders kiere Fader/ Pouel fectel/ begge Kongelig Maiestats myntemestere/ oc eders kiere Børn/ Sysken/ Suogre/ oc alt det i vel ville/ den euige Gud befalet/ til all liffs oc Siels velfart.

Screffuet vdi Kiøbenhaffn/ Aar effter Christi fødsel 1572. den niende dag Octobris/ huilcken wi almindelige kalde S. Dionysij dag/ fordi at der scriffuis/ at S. Dionysius skulde paa denne dag bleffuet halshuggen.

Om denne Dionysio scriffuer Lucas/ vdi Apostlernis gierningers syttende Cap: at hand vaar en Raadmand eller Dommere/ vdi den naffnkundige oc mectige Stad/ Athene vdi Greken land/ oc der Paulus/ atten

Aar

Trøst oc Husualelse aff Guds ord / for siuglige Quinder oc Barselquinder / Dissligeste for wfructsommelige Dannequinder.

Blant alle de mangfoldige oc store Velgierninger / som den Allmectigste euige Gud / Fader / Søn oc hellig Aand beuiser den hellige Ecteskabs stat / som hand selff haffuer stifftet oc velsignet / oc daglige opholder / forfremmer / stadfester oc beskermer / huilcken ocsaa den Herre Christus haffuer met sin Fødsel oc første Iertegn / her vdi Verden høielige foræret oc beprydet / Er icke denne den mindste oc ringeste Velgierning / som denne Stat beuisis aff den hellig Aand / huilcken vor Herre Christus hoss Johannem / kalder en trøstere / Som er / at efftherdi der daglige la-

det sig finde vdi Ecteskab / atskillig Kaarss/ bedrøffuelse oc modgang / da vil hand icke alleniste lære/ vnderuise regere / ophølde oc beuare alle dem / som giffue sig der vdi met Gudfryctighed/ men ocsaa/effter sin rette titels oc Naffns lydelse / som nu bleff opneffnd/ trøste dennem vdi atskillig modgang som dennem kand tilfalde.

Saadan modgang oc Kaarss skeer i mange maade/ oc iblant andet er ocsaa dette Kaarss Ecteskabs stat/ effter vore første Forældris fald paalagt/ at alle Quinder i denne stat skulle føde deris Børn til Verden met kummer/ Der faare giffuer hand ocsaa dennem vdi deris Kaarss/ atskillig/ herlig oc deilig stor trøst aff sit hellige Ord som hand haffuer ladet ved de hellige Propheter oc Apostler bescriffue. Oc skeer samme trøst besynderlige vdi Fire maade.

Først/trøſter den hellig Aand alle ſiuglige Dannequinder / i det hellige Ecteſkab/ oc viſer dennem ſmuet/ huormet de ſkulle trøſte dennem / imod Dieffuelen oc hans bedregerj/ oc huorledis de ſkulle ſkicke ſig den gantſke tid offuer/ indtil deris fødſels ſtund.

For det Andet/ trøſter hand ocſaa bedrøffuede Barſelquinder vdi deris ſtore nød / naar Fødſelens time er kommen / Ocſaa dennem ſom det gaar ſaa hart/ at de maa ſætte Liffuet til der offuer.

For det Tredie / trøſter hand ocſaa alle Gudfryctige Forældre / ſom ere bedrøffuede der for/ at deris Børn fødis vanſkabte eller komme døde til Verden / eller oc vdē deris forſømmelſe haſtelige hen dø foruden Daaben / eller oc der effter ſkicke ſig ilde/ eller i andre maade jemmerlige omkommē/ naar de ere frem voxte.

For det Fierde / trøster hand ocsaa de wfructsommelige Dannequinder / huilcke Gud haffuer ingen Børn forseet / huad de skulle acte oc besinde / paa det de icke skulle falde i Misshaab / efftersdi Gud icke lader dennem vederfaris sin Velsignelse / som hand haffuer loffuet Ectefolck / oc er det for somme bedrøffuede hierters skyld / en nyttelig lærdom.

Om disse Fire slags trøst / ville wi effter huer andre tale / Gud giffue at det maatte ske hannem til ære / oc mange til Trøst oc husualelse.

Trøst oc Husualelse for siuglige Dannequinder.

DEn Første trøst som den hellig Aand aff synderlig Guddommelig kierlighed giffuer alle Gudfryctige Ectefolck / er at hand trøster alle ærlige Dannequinder / som Gud giffuer oc metdeler sin Velsignelse / at de vdi deris Ecte stat / vndfange Børn / aff deris Ecte Hosbonde. Thi at Gud haffuer omsorge for dem oc deris Liffs fruct / der er slæt ingen tuil paa / men det er gantske vist oc fast / aff den Hellige Prophetis oc Konnings Dauids ord / huilcken der paa det høyeste trøster sig met saadan Faderlig sorg oc omhu / oc der faare vdi den Hundret trediu oc Niende Psalme / saa siger:

HERRE/ Du foruarede mig i min Moders Liff.

Jeg tacker dig der faare/ at ieg er vnderlige giort / Dine gierninger ere vnderlige/ oc det kiender min Siel vel.

Mine Been vaare icke skiulte faar dig / der ieg bleff giort i Løndom / der ieg bleff skabt vnder i Jorden.

Dine Øyen saae mig/ der ieg vaar endnu vberedt/ oc alle dage vaare screffne i din Bog/ som endnu skulde komme oc der vaar ingen aff dem.

Aff disse Ord seer Mand / at Gud paa det høyeste anammer fructsommelige Quinder / oc haffuer sorg oc omhu for dem oc deris liffs Fruct / Der om ville wi nu tale / oc kortelige der om tuende stycker faare giffue.

Det Første / huor met fructsommelige Dannequinder skulle trøste sig / den gantske tid igennem som de ere siuglige vdi / indtil de føde.

Det Andet / Huorledis baade de i middeler tid / oc deris Mend mod dennem skulle skicke sig.

Om det Første.

ENdog Børnefødsel er en stor høy / oc ypperlig Guds Velsignelse / saa at den hundret siu oc tiuende Psalme siger / at Børn ere Herrens gaffue / oc Liffsens fruct er en skenck. Saa haffuer

dog Gud forskicket Kaarssit der hoss/ saa at det heder: Jeg vil skicke dig meget kummer til / naar du reder til Barsel. Huilcket ocsaa daglig forfaring beuiser / at siuglige oc fructsommelige Quinder haffue deris nød oc trang met sig. Derfor haffuer ocsaa den Christelige Kircke anseet at være fornøden / at mand met vdtrycte ord ocsaa i den almindelige Bøn ihukommer dennem.

Efftcrdi at hoss saadant Kaarss/ besuering oc gienuordighed / lader sig finde allehaande pine / sprecke / tungfærdighed / sorg / angist oc banghed / da haffuer den hellig Aand ocsaa her vdi betenckt de arme Quinder / oc efterdi at de ere dog it skrøbeligt redskaff/ haffuer hand (paa det at de icke skulde slet fortuile eller falde vdi mishaab) forsørget dennem met mange haande trøst oc husualelse.

Oc haffue Gudfryctige Danequinder/som Gud met dette Kaarss oc denne sin Velsignelse besøgt haffuer/synderlige Fem stycker at trøste oc husuale sig met/ huilcke wi ville faare giffue/betracte oc offueruele/oc skulle alle Christelige Ectequinder ocsaa legge dem paa hierte/oc vel mercke dennem/besynderlige de som Gud begaffuer met Børn.

Mand finder vel iblant det menige almues folck/ mange fattige Quinder/som saa begaffuis oc velsignis aff Gud/at de føde mange Børn/oc haffue huer dag stor angist/ møde/arbeide/sorg oc wmage met Børn at opføde/de skulle icke tencke/ saa som en part vel giøre/ at de ere wlyckssaligere oc vdi en wlideligere stat/ end de ere/som haffue god ro/ oc faa ingen Børn. O ney/ de skulle icke saa tencke/ men fast mere betracte/

at det euige oc sande Guds ord/ be-
rømmer oc priser det for en stor Guds
Velsignelse/ at være fructsommelig/
oc alle Gudfryctige folck holde det al-
tid for stor lycke/ ære oc Salighed/
Der imod haffue mange hellige oc
herlige Quinder saare beklaget/ oc
skammet sig der ved/ at Gud ingen
Børn vilde giffue dem.

Der kom en tid en Herlig rig
Borgerske vdi Rom/til den ædle Cor-
nelia/den høybersømmede Grachi Hu-
stru/ oc viside hende sine Klenodier oc
liggendefæ/ sine kastelige Klæder/
Guldringe/ Kæder/ ædelstene/ oc an-
det smycke/ Oc begærede siden at Cor-
nelia ocsaa vilde vise hende sine Kle-
nodier oc smycke. Da gick Cornelia
hen oc hente sine Børn frem/aff huil-
cke en part løbe for hende/ de andre
ledde hun ved haanden oc bar en part/
oc sagde til den anden Borgerske:

See det er mine ypperlige Klenodi oc dyrebare liggendefæ/ til huilcke alt mit sind oc mod staar / som alene glæder oc forlyster mig / oc er bedre end alle Klenodi paa Jorden. Dette viste en Hedensk Quinde at sige/ meget mere skulle de Christne Dannequinder bekiende/ at Gud giør dem en synderlig ære / naar hand lader Børn fødis aff dennem / som der effter kunde tiene Gud oc Menniskem / bliffue fine/ ypperlige / forstandige Folck oc bliffue Forældrene ocsaa til stor loff oc priss. Wi ville nu tage for oss de stycker ieg tilforn opregnede / oc dem effter huer andre offuersee.

I.

Først skulle siuglige Dannequinder trøste sig der met / vdi deris Kaarss oc besuæring / at deris byrde er Guds vor kiere Herris Naadige oc hellige velsignelse / Thi Gud velsigne-

signede Adam oc Eua oc sagde til dennem: Værer fructsommelige oc formerer eder. Saa beuiss ocsaa den hellig Aand det samme/ formedelst den hellige Prophete Dauid/ vdi den Hundret siu oc tiuende Psalme/ som tilforn er omtalet/ oc siger: See/Børn ere Herrens gaffue/ oc Liffs fruct er en skenck.

Der vdaff følger/ at endog Børn fødis/ næris oc opfødis met stor pine/ Angist/ møde/ sorrig/ oc arbeide/ saa ere de dog icke Menniskens eller Naturens men Guds gierning/ ja Guds egen velsignelse. Der faare skulle Christelige oc Gudfryctige Dannequinder/ lade saadan Guds velsignelse være sig meget kier/ oc tacke Gud for saadan gaffue/ at hand naadelige haffuer vnt/ giffuet oc forlent dennem at bliffue Fructsommelige/ oc at føde saadant it Guds Creatur

tur til Verden / som skal arffue oc besidde Guds rige til euig tid.

Saa staar der i Ruths Bog i det Fierde Cap: at den tid Boas tog Ruth til ecte / ynskte Forældrene hannem lycke oc salighed / oc at Gud vilde giøre Ruth lige som Lea oc Rachel / huilcke baade opbygde Israels Huss. Oc staar der klarlige vdi Texten: HERren gaff hende at hun bleff Fructsommelig oc Quinderne oc naboerskerne prisede ocsaa Gud oc sagde: Loffuit være Herren / som icke vilde lade dig fattis en Arffuing paa denne tid.

Saadan Guds velsignelse skulle siuglige Quinder vel lade sig gaa til hierte / Thi huor som Guds velsignelse er / der maa det oc jo gaa ret oc vel til / oc ingen kand giøre saadan Guds velsignelse oc Guddommelige ord nogen fordærffuelse oc modstand /

det være sig Dieffuelen / Menniſken eller huad andet det være kand / Thi Dauid ſiger i den hundret oc niende Pſalme: Bande de / ſaa velſigne du Herre. Derfaare være ſig ickon huer Gudfryctig / ſaa ſkal vel Gud viſſelige ocſaa giffue ſit Ord fremgang / ſom der ſtaar ſcreffuit i den Hundret oc femtende Pſalme. HERren velſigner dem der hannem fryctе / baade ſmaa oc ſtore.

Effterdi da / at Liffs fruct er Guds velſignelſe / oc Børn ere Guds gaffue oc gierning / ſom tilforn er omtalet / da ſkal hand icke heller forlade dennem / effterdi hand altid troligе beſkermer / hantheffuer / oc forfremmer ſin gierning / ſom Eſaias ſiger i det tryſinds tiuende oc andet Cap: See hans arbeide oc hans gier=

gierning skal icke bliffue vden Fruct. Oc i det fyrretiuende oc siette Cap: Jeg er en Gud oc ingen anden / en Gud huess lige icke er til / Jeg som forkynder tilforn / huad der effter komme skal oc tilforne / før end det skeer / oc siger Mine anslag staa fast / oc ieg giør alt det som mig behager / huad ieg siger det lader ieg komme / oc huad ieg tencker det giør ieg. Derfor maa oc kand det icke gaa met Børnene vdi deris Moders liff / icke heller vdi Fødselen / anderledis end vel til / effter Guds vilie / huor mand ekon hierteligе forlader sig paa hannem / oc paakalder hannem om sin hielp oc naade. Thi Herren er nær hoss alle dem som

paakalde hannem aluerlige / Psalm. *CXLV.* Det er stor trøst/naar mand saa betencker/ at Børn ere Guds velsignelse.

II.

For Det Andet skulle siuglige Quinder betencke / at dette deris Kaarss er dennem paalagt aff Gud/ huilcken som saaledis haffuer Ordineret oc forskicket det/ effter sin Guddommelige Viisdom oc almectighed / at alle Quinder / det være sig Keyserinde / Dronning/ Førstinde / Adelfrue/ Borgerske eller Bondequinde / fattig eller rig / Skulle alle met kummer oc pine / bære deris Børn oc føde dem til Verden. Thi saa liude hans egne Ord / som hand talede til Eua: Jeg vil skicke dig meget kummer til / naar du reder til Barsel. Huad som Gud nu

nu Ordinerer oc skicker / skulle Mennisken ocsaa lade sig være behageligt / huad heller det er den gamle Adam kiert eller leet. Thi der met haffue siuglige Quinder at trøste sig / at om de end skønt lide kummer oc vee / suie oc pine / saa er dog deris Stat en Guddommelig stat / huilcken Gud selff haffuer stifftet / til huilcken hand ocsaa haffuer en hiertens behagelighed / vil ocsaa haffue tilsiun der til / oc vil den beuare / naar mand ekon her vdi holder oc skicker sig effter hans Ord oc vilie / det er / at frõme Quinder bliffue siuglige vdi Ecteskab / met Gud oc met ære. Thi Horer oc Skøger skal Gud Dømme. Som Apostelen siger til de Heb: i det xiij. Cap. Oc huorledis skulde siuglige Quinder icke teckis Gud oc være hannem behagelige / efftterdi de ere jo i den Stat som Gud haffuer

selff stifftet/ bødet/ velsignet/ oc met Liffs fruct benaadet oc begaffuet. Det maa nu gaa saadanne Quinder huorledis det kand/ enten til Liffuet eller til Døden/ saa gaar det dennem dog vel/ naar de ickon aleniste haffue en hiertens Tro/ oc en fast tillid til Christum/ deris eniste Saliggiørere. Thi alle ting maa tiene de Gudfryctige til beste/ som S. Pouel siger til de Romere/ viij. Cap:

III.

For det Tredie/ er det icke nock at Quinder vide/ at saadant deris Kaarss er dennem paalagt vdaff Gud/ men de maa ocsaa der vdi kiende Guds naadige vilie/ met huad sind oc mening hand haffuer dem det paalagt/ Der skal mand vel acte oc mercke/ at effterdi Gud er en god/ Naadig oc Barmhiertig Gud/ da haffuer hand der faare icke paalagt

Quinder dette Kaarſſ at føde deris Børn/ i den mening at det ſkulde ſkee dennem til fordømmelſe/ men det er ickon en Faderlig oc timelig reffſelſe/ for huilcken de icke ſkulle forſkreckis eller forfærdis/ thi for Syndens ſkyld haffde baade de oc andre Menniſke/ vel fortient gruelig oc euig ſtraff/ men Gud ſom er rig aff Naade oc Barmhiertighed/ haffuer foruandlet oc omuent den euige ſtraff oc plage til en timelig oc faderlig reffſelſe/ icke i den mening/ at der met kand ſkee fylliſt oc fuldkommen betalning/ for Synden/ Men at Menniſken kunde der ved paamindis/ om deris Synd/ oc lære at betencke/ at Gud er viſſelige vred for Synden/ huor aff de ocſaa ſkulle tage Formaning/ at vocte ſig for Synden oc trøſte ſig imod hende met Jeſu Chriſti fortieniſte.

Der ſom en haffde fortient/ at

hand all sin gantske Liffs tid skulde bære for en stor Herre / suar last oc tynge / oc store stene til hans Byg=ning / oc maatte dag oc nat arbeyde uden affladelse / oc hannem bleffue beuist den naade / at hand ickon skulde hielpe noget til at arbeide en dag eller to / oc siden være fri all sin liffs tid / vaare det hannem icke en stor trøst oc glæde / endog at de to eller tre dage kunde være hannem sure oc mødsom=melige? Saa er det oc lige saa met fruglige Quinder / huad er den pine som de lide enten for Fødselen eller i Fødselen at regne / imod den euige Helffuedis pine? Kunde de jo dog / saa tit oc offte som de finde nogen vee oc pine / selff trøste sig / at de ere for=medelst Christum aldelis forløste / oc fri giorde fra den euige pine / oc at denne pine / angist / oc banghed / er / ickon timelig oc skal en gang slæt oc

aldelis faa ende. Denne betractelſe/ at mand ſaa betencker Guds Naadige vilie/ i huad mening hand haffuer lagt dem dette Kaarſſ paa/ er ſaare nyttelig oc tienactig/ imod all beſuering/ Kaarſſ/ oc friſtelſe/ ſom ſiuglige Quinder kand hende oc vederfaris.

IIII.

For det Fierde ſkulle de betencke oc der paa ſlæt intet tuile/ at den allſommectigſte euige Gud/ ſørger oc haffuer omhu for dennem/ oc giffuer god act paa dennem. Thi lige ſom hand ellers ſeer ſaare nøye til alle ſine trofaſte Børn/ beuarer deris Liff oc Siel oc affuerier all wlycke/ vocter oc tager vare paa dennem/ at dem jo intet ont ſkal vederfaris/ ſaa vil hand ocſaa ſynderlige giffue god act paa ſiuglige Quinder/ ſom gaa met hans velſignelſe/ oc haffue omſorg

for dennem / tage dennem i sin be-
skytning / beskermelse / oc forsuar / oc
være der hoss / at dennem jo intet ont /
huercken aff Dieffuelen eller Men-
nisken skal vederfaris / som dem kand
være til forderffuelse.

Sozomenus scriffuer (Lib: 7. Cap 5.) at paa en tid hende det sig / vdi Constantinopel / at en siuglig Quinde falt neder i en Kircke / vdaff en omgang eller en suale / oc bleff strax liggendis død / offuer huilcken den gantske Menighed aluerlige paakallede Gud oc bad / saa at hun bleff leffuendis igen / oc baade hun oc hendis liffs fruct / bleff saaledis beholden ved liffuet.

See huilcken aluerlig befalning Gud gaff Jøderne / at de icke skulde giøre siuglige Quinder nogen forfang. Vdi den anden Mosi Bogs første oc tiuende Cap: staar saa screffuit:

uit: Komme nogle Mend i trætte tilsammen / oc giøre nogen siuglig Quinde forfang / saa at hun føder sit Foster vtidelige / saa at hende ingen skade vederfaris / da skal mand straffe hannem ved penninge / effter som Quindens Mand hannem paalegger / oc hand skal giffue effter dagtingnings Mendenis tycke. Men Lider hun nogen skade der offuer / Da skal hand lade Liff for liff / Øye for øye / Tand for tand / Haand for haand / Fod for fod / Brent for brent / Saar for saar / Blaat for blaat / Slaget for slaget. Her aff er Læt at see / at vor Herre Gud haffuer saare grand tilsiun / oc faderlig omhu for siuglige Quinder. Nu i denne tid skøtter mand en føie ting der om / mand sendis / kiffuis / slaes / ypper perlemente / larrem / oc vlempe / oc aldrig en gang tencker eller seer sig

om/ huad der aff kand komme/ huad skade oc vanlycke siuglige Quinder der aff tit oc offte kunde faa. Men det er dog icke forglemt hoss Gud/ hand betaler det oc redelige paa mange/ der som mand ickon vilde betencke oc lade det gaa sig til hierte.

V.

For det Femte/ haffue siuglige Quinder det at trøste sig met/ at Gud hand vil vdi bequemmelig oc naturlig tid/ naadelige oc glædelige forløse dennem/ oc tage fra dem all sorrig/ besuering/ pine/ vee/ oc sprecke de nu haffue/ det vil Gud nu altsammen foruandle/ til glæde oc trøst/ Det er ickon paa en Maanet to eller tre at giøre/ der effter skal det effter Guds vor Herris Naadelige vilie/ altsammen bliffue bedre. Det maa nu fortelige være sagt/ huor met siuglige Quinder skulle trøste sig/ som er/

Først/ at deris liffs fruct er Guds vel=
signelse. Dernæst/ at deris Kaarss
er Guds Ordning oc skick. For det
tredie/ at det er Guds naadige vilie
oc gode mening/ at det skeer dennem
til beste. For det Fierde/ at Gud
haffuer omsorrig oc omhu for den=
nem. Oc for det Femte/ at Gud vil
naadelige forløse dennem.

Om Det andet stycke.

FOr det andet/ ville wi her ocsaa
høre/ huorledis siuglige Quin=
der/ skulle hoss denne trøst skicke
sig/ for sig selff/ oc huorledis deris
Mend ocsaa/ skulle skicke sig mod den=
nem/ at det kand være Gud behageligt/
oc komme dennem selff til lycke oc vel=
fært. Det er i sandhed klart oc oss selff
nocksom vitterligt/ der som wi ellers
vilde mercke det/ at wi intet formaa

vdaff oss selff / ere ret arme ælendige folck / der som Gud icke met sin hielp stode oss bj.

Derfor haffue wi i sandhed vel Aarsage til at paakalde Gud / om hielp vdi alle ting / oc vil for den skyld ocsaa vel være tilbørligt / at siuglige Quinder for alting holde sig til Bønen / oc paakalde Gud aff hiertet / at hand vil formilde deris pine / giffue en god Taalmodighed / oc for Christi skyld naadelige hielpe til en lycksalig fødsel / vdi ret naturlig tid. Oc skulle de tilbiude sig for Gud / oc sætte sig for at vilde holde det / at de ville optucte de Børn / som Gud tilskicker dennem / vdi hans bekiendelse oc til hans naffns ære. De skulle ocsaa altid befale sig Gud vor Herre / oc bede / saa sigendis.

Almectige Euige Gud/ vor Herris Jesu Christi Fader / du haffuer lagt mig dette Kaarß paa / at ieg skal føde mine Børn met sorrig oc kummer. Saa beder ieg dig/ min Himmelske Fader / at du vilde i dette Kaarß giffue mig krafft oc styrcke / oc naadelige vdi bequemmelig tid forløse mig/ for dit hellige naffns ære skyld/ Amen.

Eller saaledis.

O Barmhiertige Gud/ du haffuer jo sagt. Paakald mig i din nød saa vil ieg hielpe dig/ at du skalt prise mig.

Paa saadan din befalning oc Foriettelse / efftherdi det ocsaa er din ordning oc skick / at føde Børn met kummer til Verden / paakalder ieg dig. Du vilde baade nu oc i min Barne fødsel formedelst dit ord oc Aand styrcke mig / til liff oc Siel / at ieg maa taalmodelige lide din vil-lie / du vilde glæde mig / oc for-lene mig en naadig oc glædelig fødsel / at min Liffs fruct maa bliffue igenfødt / formedelst Vand oc den hellig Aand / paa det wi kunde loffue oc prise dig / ved vor Herre Jesum Chri-stum / Amen.

Ja Fader oc Moder/naar de fornemme Guds velsignelse at være forhaanden / da skulle de endrectelige tilhaabe/ oc huer for sig / foruden affladelse/ paakalde Gud/ oc sige.

O Milde Gud oc Herre / dig skee loff/ ære/ oc tack/ at du haffuer sæt oss i denne din hellige stat/ oc benaadet oss met din velsignelse. Wi bede dig kiere Fader/ at du vilde lade denne fruct være dig befalet / Oc efterdi wi icke kunde før end den bliffuer født/ bære den anderledis til dig/ end ved Bønen / da befale wi hende i din Guddommelige Naade oc beskermelse/ paa din Søns tilsagn/

sagn/ Huad i bede Faderen om i mit naffn / det skal hand giffue eder. Naar hun bliffuer effter din Guddommelige barmhiertighed/ født til Verden/ da ville wi ocsaa / formedelst den hellige Daab oc en Christelig optuctelse/ bære den til dig. Der til hielp/ Kiere Fader / met din Naade/ for Jesu Christi din kiere Søns/ vor Herris skyld/ Amen.

Saa skal Bønen være skicket til Gud / oc stedze oc altid driffuis. Der hoss skulle Quinderne ocsaa holde sig skickelige / icke legge sig i huer treætte/ oc icke heller vdrette alle Sager met Nabo oc gienbo / Thi vrede oc hastighed oc anden saadan sindens beuegelse/

gelse / er Aarsage til stor skade / ocsaa tit oc offte foraarsager wtidig fødsel / huor faare siuglige Quinder / skulle jo met flit tage sig vare / for vrede / Klammer / Kiff / trætte / hastighed / gienstridighed / oc egensindighed / Thi almindelige arter Fructen sig gierne der effter / Huad haffuer mand da der effter for baade? Sandelige intet andet / end daabbelt Kaarss oc sorge.

Det hender sig tit oc offte / at en Quinde / all den stund hun gaar met sit Foster / indtil fødselens tid / haffuer hun sit hoffuit for sig selff / vil altid haffue ret / er mut oc stum / hindis Hosbonde kand icke faa it gaat ord aff hende / oc skal vel stundum / for en ringe oc liden Aarsage skyld / storme oc bulder it helt huss fult / der effter skicker Fructen sig effter Moderen / saa at det betaler sig da smuct selff / efftherdi at mand tilforn icke vilde

affuerie det / Siden vil der ingen raad staa til / andet end Barnet vil oc bliffue lige saadant / thi Arten vil icke forandre sig / vden saa er / at Gud vil den foruandle / som hand vel kand / Naar mand bekiender sig / oc giør Penitentze.

MEndene skulle her ocsaa formanis / at de saa skicke sig mod deris Høstruer / naar de ere siuglige / at de icke heller giffue Aarsage / til wtidig eller wlyckſalig fødsel. De skulle for alle ting / som nu er omtalet / flitelige paakalde Gud / oc bede / om hans velsignelse oc Fructens triffuelse oc fremuext / oc at hand naadelige vil beskytte oc beuare den / fra all fare oc skade. De skulle icke vdi den tid / driffue deris Høstruer met alt for stort arbeide / offuer deris effne oc formue. Icke at en siuglig Quinde skulde slæt oc aldelis gaa Aarckeløſſ / oc holde sig fra

fra all hußgierning / thi det er hende icke heller nytteligt / Men det er / for mange Aarsagers skyld / hende saare nytteligt oc gaffnligt / at hund stundem rører sig / met temmeligt oc fornufftigt arbeide.

Men mand finder vel de Mend / som wden all betenckelse oc forskel / driffue oc jage deris Høstruer met storm oc wlempe / til stort arbeide / wanseet deris leilighed / at de maa løbe oc stryge / rende / bære / slæbe / oc trælle / saa at en sterck Hest maatte vel fortrydet / det er ingenlunde lofflige eller billigt / meget mindre ere de loff værde / som icke kunde andet end storme oc buldre / met deris Quinder / sla oc træde dennem vnder føder skendelige oc wtilbørlige / synderlige naar de komme fulde oc galne hiem / oc haffue drucket oc daablet deris penninge bort / huor vdaff Moderen for-

aarsagis til forskreckelse / vrede / sorrig oc bedrøffuelse / huilcket icke alene bliffuer Moderen til siugdom / men ocsaa Fructen til Skrøbelighed / ja vel ocsaa til Døden / det vil bliffue saare hart at forsuare faar Gud.

Derfor skulle siuglige Quinder / giffue vel act paa dem selff / oc deris leilighed / see sig selff vel faare / oc tage sig vare / at de icke beuege deris Mend til vrede / synderlige naar de vide deris sind oc Vanart / icke giffue ord for hug. Desligeste skulle ocsaa Mendene tencke paa S: Peders formaning som staar i hans første Epistel i det tredie Capittel / huor hand saa siger / J Mend boer hoss eders Høstruer met fornumstighed / oc giffuer det Quindelige / som det skrøbeligste redskab sin ære / som ocsaa

ere Naadens metarffuinge til Liffuet / paa det eders Bøn skal icke forhindris.

Sandelige huo som i saa maade handler / wfornumstige met sin Hustru oc icke skaaner hendis liffs fruct / hand er intet bedre end en Mordere oc Mandrabere. Huad er det for mandoms stycke / at sla en arm ælendig skrøbelig Quinde met neffue? træde hende vnder Føder? saa som mand vel finder saadanne seller / som ville der met beuise deris Mandom / oc mene at de haffue der met lagt stor ære ind / naar de haffue vel slagit deris Høstruer / oc naar de komme til deris ieffnlige / da tøre de neppelige knyste / lade munden op / eller tale it eniste ord.

Eya det ere stercke Kemper / oc veldige helte / som Doctor Lutherus

scriffuer (offuer det 30. Cap: Genes:) om en stor veldig Første / som ellers icke haffde nogen Dyd hoss sig / at hand en tid løb til sin Høstru met it draget Suerd / oc vilde der met beuise sin Mandoms styrcke / skulde mand icke loffue saadan en tapper oc dristig Mand? Men de ere store gecke. Der som nogen vil beuise sin tapperhed oc Mandom / da skal hand det giøre imod sine Lige.

Ret tapper Helte oc mandelige Kemper / de ere onde oc strenge imod de onde / oc venlige imod de ydmyge oc skrøbelige / det seer mand ocsaa paa twmælende Best oc Diur. Der som en Hund haffuer nogen god art vdi sig / da lader hand sig icke lættelige beuege / til at bidis met smaa Hunde oc racker / de som ere mindre end hand / Men naar der kommer en stor sterck Tig imod hannem / den tør hand vel

lade Munden op imod oc bide fra sig. Her aff see wi / at saadanne Mend som ville beuise deris Mandom oc styrcke paa Quinder at sla / de ere verre oc slemmere end Hunde.

Huad er det for en Mandelig gierning / at giøre it armt Barn ont i Moders liff? At bedrøffue en arm skrøbelig Quinde? Som dog alligeuel haffuer sorrig nock / oc maa altid foruente sig stor fare / aff Dieffuelen / onde Naboer / forskreckelig siun / oc andet / saa at det icke giørs behoff / at bedrøffue hende ydermere. Mendene ere skabte aff Gud / icke at de skulle giøre Quindfolck ont / men at beskytte oc forsuare dennem / huilcket ocsaa haffuer værit lofflig hoss Hedningene.

Der Hector den mectige Kempe skulde drage i Krig / oc haffde lagt sit Harnisk oc rystning paa sig /

 gick

gick hand først ind til sin Høstru/ Børn oc Quindfolck/ slog icke quinder oc Børn offuer en hob/ men velsignede dennem venlige/ tog sin lille Søn i sin arm/ lagde hannem op til sit bryst oc kyste hannem/ oc da løbe hans Øyen offuer/ at en anden maatte haffue sagt/ huilcken en blødhiertig Mand oc Melckmund er den. Men der hand kom vdi Slagtningen oc Striden/ der som hand haffde sin Fiende for sig/ der lod hand sin Mandom betee/ der som hand burde at være haard oc ond.

Skulle ocsaa alle Menniske vel see sig for/ oc tage sig vare/ at de icke forfærde siuglige Quinder/ de skulle ocsaa selff holde sig fra de steder som de kunde faa nogit at høre eller see/ for huilcket de kunde forfærdis oc forskreckis. Saa som naar der føris

arme Misdedere vd at affliffuis. Item/ der som mand slaes oc riffuis. Item / huor som de Landstrygere oc raabendis Tryglere sidde paa gaden oc kunde gruelige fremuise deris saar/ oc met deris skrig oc Vanskabning/ trygle folck deris penninge aff / vdi Marcket oc anden sted. Item / de skulle icke heller løbe til Ligbøre / oc graffuer / thi vdi disse oc andre saa-danne steder / kunde siuglige Quin-der lættelige forsee sig oc fare ilde.

Der vaar en Borgere til Wit-tenberg / Hand saa vd lige som it døt Menniske / saa haffde hans Mo-der forseet sig paa it Lig.

For nogle Aar siden drog her en omkring i Landene / som haffde ingen Arme / oc brugte dog megit Euentyr oc vnderlige stycker / Om hannem sagde mand / at hans Mo-der haffde forseet sig / paa en Tiu/

som henderne vaar bagbundne paa/ der hand bleff vdled til galien.

Vdi Fasten (anno 1558. den 22. Martij) bleffue til Mansfeld to Stratterøffuere steilde/ der stode ocsaa nogle siuglige Quinder och saae der paa/ det haffde værit meget bedre at de haffde siddit hiemme i deris huss/ som erlige Quinder bør at giøre/ aff dennem vaar en som bode en Mil veys der fra/ hun fødde der effter it Barn til Verden/ paa huilcket arme oc been vaare søndre/ lige som de haffde værit sønderslagne met it hiul. Saadant haffuer mand vdaff saadan Abelighed/ end ville Folck icke lade sig sige/ alligeuel at de der vdi giøre huercken Christelige eller erlige. J gammel tid holt mand dem alle for Horer/ som løbe effter saadant/ Men nu skøtter saa gaat som ingen/ huercken om ære eller Dyd. Mand

kand icke for vel see sig for / oc tage sig vare / der kand dog vel stundem en wlycke tilslaes / saa at der aff kand foraarsagis en wtidelig oc wlyckelig Fødsel.

Det hende sig en gang vdi den Stad Isenach / at en Borgere fangede en stor Rytte / oc hengde en Bielde paa hende / oc lod hende saa løbe / at hun der met skulde fordriffue de andre / Nu kom denne samme Rytte en dag løbendis met bielden / imod en aff hans Nabo Quinder / som vaar siuglig / oc der hun wforuarendis fick Rytten at see / bleff hun saa saare forskreckit der ved / at hun der effter fødde en stor Rytte / eller saadant it tingest som i alle maade vaar ligt en stor Rytte. Der faare skal mand holde sig i denne sag / forsiunlige / vijselige oc fornumstelige. For-

 stan-

standige folck vide vel at skicke sig effter Gud/ære / oc Dyd.

Dette vilde ieg nu paa denne tid sige / om den hellig Aands trøst / for siuglige Quinder / Men huorledis hand trøster Barselquinder vdi deris Barselseng / ville wi her effter faa at høre / Gud giffue oss diss imellem sin Naade oc alt gaat/ til Liff oc Siel/ Amen.

Trøst for Barselquinder vdi Fødsels nød.

Efter vor Ordning som wi haffue sæt oss for/ at tale om den hellig-Aands trøst/ for Gudfryctige Ectefolck/ skulle wi nu nogit tale om den anden Trøst/ som hand aff Guds ord faare giffuer oc fremsetter/ oc kommer denne trøst Gudfryctige Barselquinder ved/ vdi deris fødsels nød/ Thi huor met siugtige Quinder skulle trøste sig/ den gantske tid igennem som de gaa met deris Foster/ indtil deris fødsels stund/ er nu omtalet. Men huad de nu skulle betencke/ naar tiden kommer/ at de skulle forløsis aff deris byrde/ oc føde Børn met Liffs fare/ ville wi nu enfoldelige giffue tilkiende/

de / oc at wi kunde tale noget nyttesligt / ville wi tage for oss / oc legge til Grunduol / vor Herris Jesu Christi egne ord / som den hellig Aand haffuer ladet bescriffue / ved Johannem / i det sextende Capit: oc liude saaledis.

En Quinde naar hun føder / da haffuer hun bedrøffuelse / Thi hendis time er kommen. Men naar hun haffuer fød Barnet. da tencker hun icke mere paa den nød / for den glæde skyld / at Mennisket er født til Verden.

IBlant andre Guds Miraeckel oc vnderlige gierninger / som hand endnu daglige bruger

ger oc giør her paa Jorden / er dette icke det ringiste / men it aff de største / at hand lader sunde oc fornufftige Menniske / smucke deylige Børn / Sønner oc døtter / fødis oc opdragis i Ecteskab. Men det er / diß vær / der hen kommit iblant Menige mand / at ingen / eller oc saare faa / giffue act paa saadanne Guddommelige gierninger / Men lige som det er vant oc er almindeligt / at græß oc hø voxer oc groer Aarlige paa marcken / at Solen gaar daglige op oc neder / at Maanen huer maanet groer aff oc til / oc ingen tencker at saadant er Guds gierning oc bestilling.

Lige saa actis ocsaa den Legemlige Barnefødsel / saa som en almindelig ting / der daglige skeer aff Menniskelig Krafft / oc (som mange mene) foruden Guds synderlige tilsiun

oc

oc sorge / oc her aff kommer det / at saa-re faa Quinder tracte eller søge effter raad / huor met de kunde trøste sig i deris Barnefødsel. De som saa ringe acte Barnefødsel / ere meget groff-uere end Hedninge / huilcke der op-tenckte oc lode vdrobe / synderlig be-løning oc ære / huor met fructsom-melige Dannequinder / oc Barsel-quinder skulde æris for andre Quin-der / at de der met skulde trøste sig / och saa forglemme deris pine oc Døds fare. Hoss de Romere vaar saadan ordning oc skick / at de Quin-der som vaare fructsommelige / oc fød-de Børn / haffde mact oc loff til at bære Gyldene Klenod / Ringe / Kæ-der / Halssbaand oc Armbaand / huil-cke andre Quinder vaar forbødet / oc icke bleff tilstedt at bære. Dette vaar en forgengelig oc ickon timelig hu-sualelse. Men wi Christne haffue

der imod/ formedelst den hellig Aands vnderuisning/ meget ypperligere oc større/ euig vforgengelig trøst/ huilcken Gudfryctige Christne Dannequinder i deris fødsels nød/ maa oc skulle tage sig til oc bruge.

Oc haffue wi synderlige ni stycker/ huilcke alle Barselquinder skulle vel betencke oc betracte/ naar deris fødsels tid tilstunder oc er forhaanden/ huilcke wi ville effter huer andre opregne.

I.

For det Første/ skulle alle fructsommelige Dannequinder/ naar Fødselens tid er forhaanden/ dragis til minde/ oc ihukomme deris Christelige Tro/ Det er/ de skulle betencke/ at de for deris fordærffuede Naturs oc Syndens skyld/ vaare euige fortabte oc fordømde/ oc at Jesus Christus Guds enbaarne Søn/ haffuer

uer aff idel Naade / Miskundhed oc Barmhiertighed / ved sin pine / Død oc fortieniste / veldelige oc fuldkommelige reddet oc forløst dennem / fra saadanne deris Synder / fordømmelse / Død / oc Helffuede: Met sit Blod oc den hellige Daab toet dennem rene: Ved sit ord oc Aand helliggiort dennem / och saaledis giort dennem salige / retfærdige / til Guds Børn / oc det euige Liffs arffuinge / oc haffuer der til giffuet dennem en sand fortrøstning / som er hans Legeme oc Blod / oc den hellig Aand / til en besegling oc pant der paa / at hand aldrig vil forlade dennem / men være deris trofaste Gud oc Saliggiørere / stedse oc euindelige.

Saadan Guds velgierningers oc trøstelige Foriettelsers betenckelse / styrcker Troen offuermaade meget / oc huor saadan Tro er / der boer

Gud / der maa Dieffuelen vige / oc Mennisket kand icke bliffue fortabt / oc det maa gaa til i Barnefødsel huorledis det gaa kand / saa maa dog det være sanden / der Scrifften siger: At alting maa tiene de trofaste til det beste. Oc Paulus siger til Timotheum i det første breffs andet Capittel: En Quinde bliffuer salig formedelst Barnefødsel / om hun bliffuer i Troen / oc i kierlighed oc hellighed met Tuct.

Troen offueruinder alting / oc huo som troer aff hiertet / at Gud haffuer forlat hannem sine Synder / hand elsker Gud igen / oc forlader sig ocsaa ydermere til hannem / mit i Kaarssit. Denne Tro er det ypperste hoffuitstycke / der fructsommelige Dannequinder skulle betracte / der til hører nu at de betencke oc trøste sig met dette S: Pouels sprock / som

nu bleff neffnd / oc andre smucke trøstelige Foriettelser aff det ny Testamente / Thi ved Ordet styrckis Troen.

II.

For det andet / Skulle de ocsaa ihukomme / at den pine oc ve / som lader sig finde i deris Barnefødsel / er deris eget Kaarss / huilcket dem icke wforuarendis er paalagt / aff slumpelycke / eller aff Dieffuelen / men at Gud haffuer selff affmaalt / tilhugget / høfflet / beredt oc paalagt det / saa som hans egne ord lyde / vdi Mosi første Bogs tredie Capittel: Jeg (siger Herren) ret Jeg / vil skaffe dig megit kummer til / naar du reder til Barsel / Du skalt føde dine Børn met kummer oc sorg. Huo er denne Jeg / oc denne

denne Herre / anden end den der S: Pouel taler om / i det første Breff til de Corinther / i det tiende Capittel: Gud (siger hand) er trofast / som lader eder icke frestis offuer eders effne / men giør det at Fristelsen faar saadan ende / at i den kunde taale.

Dette Kaarss haffuer Gud i almindelighed / lagt alle Quinder paa / de være sig Keyserinder / Dronninger / Førstinder / Greffinder / Fruer / Borgerske / eller Bondequinder / fattige eller rige / i huor hand giffuer sin velsignelse met Fructsommelighed / der vil ocsaa dette Kaarss lade sig finde. Der skulle nu alle Gudfryctige dannequinder acte oc besinde / at saadant er Guds vilie / ordning oc skick / ere de nu der vdi taalmodige / oc bede Gud i en fast Tro /

om Taalmodighed / oc om en glæde-
lig forløsning / da giøre de Gud her
vdi en behagelig dyrckelse oc tieniste.
Oc efterdi at det ocsaa er en almin-
delig pine / da skulle de veluillige
giffue sig der vdi / som S: Peder
formaner / i sit første Breffs fierde
Capittel / saa sigendis: **Huilcke
der lide effter Guds vilie / de
skulle befale hånem deris Siæ-
le / som den trofaste Skabere
i gode gierninger.**

III.

For det Tredie / Skulle
fructsommelige Dannequinder be-
tencke / at de for den oprindelige
Synds skyld / haffde vel fortient euig
straff / huilcken Gud haffuer dog naa-
delige omuent oc forvandlet / til en
timelig ræffselse / Thi den fromme
milde Herre / vor Gud / som giør
vel

vel mod alle / haffuer icke paalagt Quinder dette Kaarss / at føde Børn met kummer / i den mening / at det skal være dennem til fordømmelse / men det er ickon en timelig ræffselse / huor faare en Gudfrygtig Danne-quinde icke skal lade sig forfærde / men meget mere glæde sig / at Gud for Syndens skyld icke straffer / met euig straff / icke heller lader dennem gaa wstraffede hen / men met Ræffselse lader sig see / som en Fader mod sit Barn / huilcket hand vil gaat / oc gierne seer at det gaar vel. For vore første Foreldris Synd skyld haffde Menisken vel fortient euig pine / men Gud haffuer aff wsigelig godhed / forbarmet sig offuer oss / oc aff naade borttaget den euige pine / oc forwandlet den til timelig oc mild ræffselse. Saa som Manden skal vdi sit ansictis sued atspørge sit Brød / Quin-

den føde sine Børn met kummer oc bedrøffuelse / icke at mand der met kand betale for Synden oc giøre fyldist der for / men at wi der ved skulle paamindis / at betencke vor fordærffuede Natur / oc Synder / der faare forskreckis / oc ved den Herre Jesum Christum / som alene er en forsonelse for vore Synder / søge oc hente hoss Gud Naade oc Syndens forladelse / Liff / Retfærdighed oc euig Salighed.

Det er fromme Dannequinder i fødsels nød en stor trøst / thi huad er den pine oc ve som de der lide en føie tid / imod den euige pine / huilcken Gud haffuer forløst dennem fra? Det er i Sandhed neppelige en liden quisling eller quist aff Riset / imod en skarp hudstrygelse / Skorpioner / Jern hamre / oc pleielslag: Ja lige som en liden draabe Vand imod det

gantske Haff. Om en vaare fordømt til it euigt fengsel / at hand all sin gantske liffs tid skulde side bunden vdi it hart mørckt fengsel / oc hand bleffue benaadet / saa at hand ickon tre dage skulde side i stocken eller i en bolt / skulde hand icke bliffue glad der ved / oc gierne lide de tre dage vd igennem? Meget mere skal en Dannequinde i fødsels nød veluillige lide sit Kaarss / oc pine / efftherdi den euige pine er borttagen / oc hun haffuer euig vsigelig glæde at foruente.

Derfaare skulle Fructsommelige Quinder betencke / at de ere forløsde fra den euige pine / oc at den sørgelige Fødsel er ickon en timelig pine / ja Guds milde Barmhiertigheds tegn / huorfaare de icke aleniste skulle tencke paa det neruærendis / men meget mere paa Gud / paa hans tilsagn / paa Himmelen oc euig glæde / oc der

 met

met giøre deris haarde fødsel lættere / Der om taler Paulus til de Corinther / i det andet Breffs fierde Capit: saa sigendis: Vor bedrøffuelse som er timelig oc læt / skaffer oss en euig oc offuermaade stor Herlighed / wi som icke see til det siunlige men wsiunlige / fordi det som er siunligt / det er timeligt / men det som er wsiunligt det er euigt.

IIII.

For det Fierde / Haffue de ocsaa den trøst / at deris Kaarss met deris Lydighed oc Taalmodighed som de der vdi beuise Gud / er en god gierning / som Gud vel behager / oc vil met all Naade bekiende / huorfor ocsaa den hellig Aand haffuer stor lyst oc behagelighed til at offte bescriffue Historier / huorledis Børn bliffue fødde / huorledis Barselquinder haffue skicket sig / huad sorg oc pine

de der offuer haffue lidt / huad de haffue talet oc giort / ſom mand iblant andre Hiſtorier maa ſee i Moſi førſte Bog / i det Femte oc tiuende / oc i det Atten oc tiuende Capit: Om Rebecca oc Thamar / huor aff mand vel kand ſee / at Gud lader ſig ſaadanne Gudfryctige Barſelquinders Kaarſſ oc Lydighed / ſaare vel behage. Huor faare de ocſaa ſkulle veluillige oc for Guds ſkyld lide / huad de der offuer ſkulle lide oc giøre / oc forlade ſig til Gud / at den ſom haffuer tilſkicket dem meget arbeide oc pine / vil oc kand ocſaa beuiſe dem megen hielp oc biſtand. Ja de ſkulle der være viſſe paa / at huad de lide oc giøre vdi Ecteſkab / met Børn at opføde i Troen oc lydighed mod Gud / er icke mindre anſeet aff Gud / men jo ſaa behagelig en Gudstieniſte / ſom mand giffuer Almiſſe / faſter / beder / hører Predicken rc.

V.

For det Femte / Naar Sorgen oc pinen vdi Fødselens tid er forhaanden / oc Gud forhaler nogit met sin hielp / oc lader Barselquinder lide stor pine / da skulle de betencke / at Gud icke heller giør det foruden Aarsage / men vil at de skulle lære deris vanmectighed / oc egen skrøbelighed / fornemme oc bekiende at det icke staar i deris mact oc vold / at føde Børn til Verden / Men det staar hoss Gud oc hans mact / oc at hand maa være den allerbeste oc omhyggeligste Jordemoder / Thi at endog at andre Quinder ere hoss en Barselquinde oc skulle hielpe / saa vaare det dog forgieffs / om Gud icke hielpe / der som end skønt den gantske Verden vaare der tilstede / Men naar Gud hielper da bliffuer det ret hiolpet.

pet. Til at kiende saadan vor van-mectighed / haffue wi Kaarssit vel behoff.

Der næst gaar det ocsaa i sand-hed saa til / at wi icke rettelige kunde bruge Guds ord / eller beuise vor Tro oc Taalmodighed / vden saa er at wi lide oc haffue bedrøffuelse oc fristelse. Derfor vil Gud ocsaa stundem her vdi prøffue oc forsøge Barselquin-der / paa det at deris Tro kand befin-dis retskaffen / oc meget kaasteligere end det forgengelige Guld / som prøffuis i Ilden / som S: Peder siger i sit første Breffs første Capittel.

Saa tien ocsaa denne forhalelse / at Gud saa forholder met sin hielp / der til / at Børnene met huilcke Mo-deren haffuer lidt saa megen sorg / oc pine / skulle her effter bliffue hende diß behageligere oc kierere. Huilcket ocsaa skal være en paamindelse / om Gud

Fa-

Faders kierlighed mod oss arme Menniske sine Børn/ huilcken Guds kierlighed der er saa meget større oc brendeligere mod oss / end Forældrenis kierlighed til deris Børn / saa meget som Himmelen er ædlere oc dyrebarere end Jorden / och saa meget som Gud er ypperligere oc ædlere end Menniskeu. Huor faare at Barselquinder diss bedre maa bekiende deris egen vanmectighed oc ringe formue/ øffue sig i Taalmodighed/ oc ihukomme Guds kierlighed mod dennem / oc beuise Gud den ære / at hand alene er deris Nødhielpere / oc stadelige forlade sig paa Guds ord / staa imod Vtaalmodighed / oc om de bliffue offueruundne aff Vtaalmodighed / (saa som vor Taalmodighed icke kand være fuldkommen) at de da giffue sig vnder Guds vilie igen / oc tro at deris Vtaalmodighed bliffuer den-

dennem for Christi Taalmodigheds skyld naadelige forladen oc tilgiffuen.

VI.

For det Siette / Skulle de ocsaa trøste sig met Guds neruærelse / Fordi Gud er visselige hoss alle Christne oc Gudfryctige Barselquinder. Ja huorledis skulde det kunde gaa til / at hand icke skulde være hoss dennem / efftherdi de ere i den stat / som Gud haffuer selff stifftet oc velsignet? Huor faare hand jo haffuer behagelighed der til / oc vil vdi Barnefødsel selff være tilstede oc hielpe / Ja vil selff være i Jordemoders sted. Derfor bruger hand oc saadanne ord hoss Esaiam i det trysindstiuende oc siette Capit: huor hand saa siger: Skulde ieg lade andre sønderbryde Moderen / oc icke selff ocsaa Føde?

Skulde ieg lade andre føde/ oc være selff tilluct? Oc i den halfemtesindstiuende oc første Psalme/ siger hand: Hand kalder paa mig/ saa vil ieg bønhøre hannem/ Jeg er hoss hannem i nød/ Jeg vil riffue hannem vd/ oc giøre hannem til ære/ Jeg vil mætte hannem met it langt Liff/ oc ieg vil vise hannem min Salighed. Dette er icke alene sagt om Mands personer/ men ocsaa om Quindfolck. Oc Christus siger ocsaa til dennem/ Matthej vdi det otte oc tiuende Capittel: See/ Jeg er hoss eder alle dage/ indtil Verdens ende. Huilcken quinde vilde nu saare frycte sig/ oc huorledis skulde det være mueligt/ at det skulde

gaa dennem ilde / vdi Barnefødsel / om det end skønt ginge noget skrøbelige til / oc bleffue dennem hart: efferdi de vide at Gud almectigste er neruærendis hoss dennem / oc hielper dennem: hues hielp de visselige haffue / der som de tro paa Christum. Fordi de Gudfrynctige ere Guds Tempel / oc Guds Aand boer i dennem.

SAadan Guds neruærelsis betenckelse / tien synderlige til try stycker. Først at Troen der ved voxer oc formeris / Thi saa lenge som en Dannequinde effter sin Barnefødsel / leffuer her paa Jorden / forseer hun sig alt gaat til Gud / som til en Himmelsk / Naadig oc Barmhiertig Fader / oc kand vdi en hiertens Tro oc tillid saa sige: Jeg vaar vdi Sandhed vnder Kaarssit i min suare Barnefødsel / oc det vaar effter min

min forſtand wmueligt / at ieg ſkulde kunde bliffue hiolpen oc vndgaa met Liffuet / men Gud haffuer naadelige hiolpet mig aff ſaadan nød / Nu veed oc troer ieg / at Gud er naadig / oc formaar oc kand giøre alting / derfor vil ieg i ingen nød fortuile paa Guds hielp.

Der næſt giffuer denne betenckelſe ocſaa Aarſage til / at Quinder diſſ lenger tencke paa denne nød / aff huilcken Gud haffuer hiolpet dennem / oc diſſ hierteligere tacke Gud derfor / huilckit (maa ſke) icke ſkede / der ſom Gud haffde ſtrax hiolpet / oc ingen ſorg oc pine haffde ladet komme i Barnefødſelen.

For det ſidſte tager mand ocſaa her aff Aarſage / at bliffue mere Gudfryctig / oc tager ſig vare for vitterlige Synder / paa det at Gud icke ſkulde der ved foraarſagis / at tilſende ſtørre oc ſuarere ſorg oc pine.

VII.

For det Siuende. Skulle Gudfryctige Dannequinder vdi fødsels nød / trøste sig der met / at Gud vil i bequemmelig tid forløse dennem / oc met en glædelig fødsel husuale dēnem / thi den Herre Gud / som haffuer skabt Liffsens fruct i Moders Liff / oc vnderlig haffuer her til nærit oc opholdit den / hand kand / oc vil ocsaa i rette tid hielpe den til Verden / saa som hans egne ord giffue tilkiende / der hand sagde til Eua oc alle quinder : Du skalt føde dine Børn met kummer. Det er / Endog at en quinde lider stor pine oc sorg i sin Barnefødsel / dog skal hindis Liffs fruct komme til Verden.

Der som Gud haffde tilsagt at ville hielpe en Quinde iblant tusinde / da skulde huer Dannequinde haabis til / at hund skulde vere den ene der Gud

 vilde

vilde hielpe. Men nu haffuer Gud loffuet oc tilsagt at ville hielpe alle / oc beuiser daglige denne sin tilsagn / oc hender det sig saare sielden (Gud haffue loff) at det gaar nogen Quinde skrøbelige der offuer / saa at hun maa sætte liffuet til. Met det første er vel nøden saa stor / lader sig mangen gang til siune / lige som Gud icke vilde hielpe / Men naar nøden oc sorgen er allerstørst / naar den skrøbelige Moder haffuer slæt forarbeidet sig / och saa gaat som offuergiffuet sig / eller Haabet er aller ringist / at mand befrycter sig at baade Moderen oc Barnet skal bliffue tilhaabe / Da kommer Gud met sin naadige vnderlige hielp / saa at i it øieblick / bliffuer baade Moderen oc Barnet forløste / oc bliffue ved Liffuit. Oc lige som der tilforn vaar sorg oc bedrøffuelse for haanden / oc Døden vaar saa gaat som i henderne / saa bliffuer det siden altsammen forandlet

let oc omuent til dobbelt glæde / oc til it dobbelt liff / effter at Gud haffuer hiolpet / saa som den Herre Christus selff siger i den Text som tilforn bleff opregnet / aff Johannis Euangelij sextende Capittel: En Quinde naar hun føder / da haffuer hun bedrøffuelse / thi hendis time er kommen / Men naar hun haffuer født Barnet / da tencker hun icke mere paa den nød / for den glæde skyld / at Mennisket er født til Verdē. Der høre wi / naar Gud vil hielpe en Quinde til glæde / da lader hand hende først komme i nød oc bedrøffuelse / och saa gaat som i Døden. Derfor skulle alle Barselquinder være trøstige oc frimodige / oc forsee sig det til Gud / at hand vdi it øieblick / vil hielpe dem aff den

 nød /

nød / naar tiden kommer. Aleniste at de ocsaa met all mact giøre der til / oc skicke sig der effter / huad Jordemoderen oc andre Dannequinder dennem befale: Oc om det end skønt / effter Menniskelig fornufft / siunis wmueligt / at en Quinde skulde kunde gaa det igennem / saa er dog faar Gud ingen ting wmuelig / hand kand oc vil hielpe.

VIII.

For det Ottende / Skulle fructsommelige Dannequinder ihukomme oc betencke / huor tit oc offte Gud haffuer tilforne hiolpit / baade dennem oc andre aff saadan nød / vdi Barnefødsel / i huor farlig oc suar hun haffuer værit / Der faare skulle de stadelige tro oc forlade sig til / at hand ocsaa denne gang / naadeligen beuiser dem hielp oc bistand / huilcket Propheten Esaias ocsaa lærer i det

halfftrediesindstiue oc niende Capitel/huor hand saa siger: See Herrens haand er icke forkortet/at hand skulde icke kunde hielpe/ oc hans øern ere icke tycke/ at hand icke kand høre ꝛc. Her skal mand ihukomme oc betencke Exempel aff Scrifften oc Historier/ oc huorledis det end ocsaa i vor tid haffuer sig tit oc offte begiffuet/at det haffuer staaet hart/oc Gud haffuer dog paa det sidste naadelige hiolpet. Men at det stundem gaar skrøbelige til met somme/det sker aff Guds synderlige raad/som wi her effter ville omtale.

IX.

For det Niende/ Skulle alle Gudfrynctige siuglige Quinder oc Barselquinder/ ocsaa gribe til Bønen/ oc der met trøste sig/ at Gud haffuer

haffuer tilsagt oc loffuet / at hand vil bønhøre oc giffue. Ja Gud vil tit oc offte / formedelst saadan languarig oc stor sorrig oc nød / giffue Aarsage/ at Quinderne aff hiertet paakalde hannem. Fordi nød oc trang lærer nøgen kone til at spinde / pleier mand at sige / Saa lærer oc nød at bede / oc det gaar i Sandhed saa til / at naar wi haffue ingen nød oc sorge / da bede wi icke gierne / oc skulle wi end bede/ da er det almindelige øyenskalckhed/ oc gaar icke aff hiertet.

Derfor skulle fructsommelige Dannequinder / naar deris fødzels tid er for haanden / aff hiertet paakalde Gud / at hand vil formilde deris pine / giffue Taalmodighed / oc for Christi skyld forløse dennem met en glædelig fødsel / Oc jo lenger Gud forhaler met sin hielp / jo mere skulle de sucke oc raabe til hannem. Lige

som it Barn der lider hunger / trøst/ oc anden nød/det raaber paa sin Moder / oc jo lenger hun forhaler / jo mere græder det / klager oc skriger / indtil det faar mad oc dricke / oc lader icke aff / før end det faar det som det beder om / før skulde det græde oc skrige sig ihiel. Lige saa skulle oc Barselquinder icke afflade met deris Bøn til Gud/ indtil hand hielper / eller oc Siælen endelige vdgaar aff legemet/ oc kand saadan Bøn ske i saa maade.

O Almectige barmhiertige euige gode Gud / oc trofaste Fader / Jeg tacker dig aff gantske hiertens grund/ at du haffuer naadelige begaffuit mig met din Guddommelige velsignelse at ieg er bleffuen fructsommelig / oc ieg beder din

grundløse Barmhiertighed / i din kiere Søns vor Herris oc Saliggiøreris JEsu CHristi naffn / paa hans visse oc faste tilsagn / som saa lyder: Huad i bede Faderen om i mit naffn / det skal hand giffue eder / At du vilde forlene oc giffue mig din hellig Aand / at ieg maa bekiende min Fructsommelighed at være din velsignelse / oc altid aff hiertet være dig derfor Tacknemmelig. Opholt oc Regere mig ocsaa met din hellig Aand / at ieg icke vdi min fødsels nød / ved Vtaalmodighed / knur oc mur findis dig Vtacknemmelig / oc der som ieg aff naturlig

skrøbelighed falder i Wtaalmodighed / at du det for Christi skyld vilde mig naadelige tilgiffue oc forlade. Giff mig ocsaa / min hierte kiere Gud / din Guddommelige naade / effter din visse tilsagn / som du haffuer tilsagt Eua: Du skalt føde dine Børn met kummer / At ieg maa føde min Liffs fruct i sin naturlige tid / met liffuet til Verden / paa det at den maa komme til den hellige Daab / oc bliffue en salig Christen / oc at ieg maatte glæde mig / ved din Guddommelige gaffue oc velsignelse / och saaledis forglemme all min nød oc sorge.

Men om ieg effter din aller=
beste vilie oc behageligheed / skul=
de dø i denne Barnefødsel/eller
ocsaa Barnet met mig / da
forlen oc giff mig / min hier=
tens allerkieriste Fader / it ret
taalmodigt oc villigt hierte der
til. Alleniste beder ieg dig aff
hiertet / at du / for din kiere
Søns Jesu Christi dyrebare
fortieniste skyld / vilde giffue
mig en ret stadig Tro til dig / at
ieg maa stadelige trøste mig
paa dig / min allerkieriste Fa=
der / imod Dieffuelen oc alle
Helffuedis Porte : Du vilde
ocsaa / min allerkieriste Gud/
lade mit arme Barn være dig

befalet / oc om det icke kun-
de komme til den salige vand
Daab / du dog vilde det naa-
deligen anamme / oc huercken
for mine Synders skyld eller
for Barnens metfødde Synd /
lade det miste oc ombære Jesu
Christi dyrebare fortieniste /
men naadelige tage det i dit
rige / paa det at wi baade sam-
men i de retfærdigis glædelige
opstandelse / maa glæde oss met
dig / oc til euig tid tacke dig /
for den samme din kiere Søns
Jesu Christi skyld / Amen.

De Quinder som tilstede ere /
skulle ocsaa indbyrdis formane huer
andre / oc besynderlige skal Jorde-
moderen

moderẽ tale de andre til oc sige: Kiere Quinder/ Efftherdi wi ere plictige til/ icke aleniste at bede for oss selff/ men ocsaa for vor Næste/ saa ville wi paakalde den almectigste Gud/ i vor Herris Jesu Christi naffn/ om hielp oc bistand/ for denne neruærendis Barselquinde/ vor Christelige Syster/ at Gud vilde hielpe hende til en glædelig Fødsel/ oc ville wi derfor saa bede.

O Allmectige ewige Gud/ du som haffuer skabt alle ting. Wi bede dig/ at du vilde giffue denne neruærendis Barselquinde/ en glædelig fødsel/ oc icke lade hende eller hendis Liffs fruct forderffuis/ vnder Kaarssit oc denne pinactige fødsel/ men naa-

delige oc met glæde hende forløse / for din kiere Søns / vor eniste Herris oc Saliggiørerls Jesu Christi skyld / Amen.

Der som det saa hende sig / at det vaare befryctendis / at Barnet skulde dø i fødselen / Før end det komme til Verden / Da skal mand ocsaa paakalde Gud / at hand vilde lade Barnet være sig befalet / och saaledis bede:

O Herre Jesu Christe / vor eniste Trøst oc Saliggiørere / du haffuer en hiertens behagelighed / til de Børn som føris til dig / oc anammer dem gierne til det euige liff / Thi du haffuer sagt: Lader smaa Børn komme til

mig oc forhindrer dem icke / thi Gudsrige hører saadanne til. Paa dette dit ord oc befalning / føre wi dette Barn met vor Bøn til dig / vor kiere Herre oc Saliggiørere / oc bede at du vilt anamme det / oc lade det bliffue laadtaget oc delactigt i din Gienløsning / som du paa Kaarssit / met din bittre pine oc Død / haffuer forhuerffuit oc skenckt oss. Bønhør oss O Herre / for dit dyrebar Blods oc hellige Naffns skyld / Amen.

Naar Moderen selff oc andre som der hoss tilstede ere / vdi saadan skeening / saaledis haffue befalet Gud Barnet / met deris trofaste Bøn / da tør mand icke lenger tuile paa Barn-

sens Salighed / alligeuel at det kand icke komme til vand Daaben / saa er det dog døbt met den Aandelige oc wsiunlige Daab/ som vor herre Christus / der haffuer told Død oc pine for oss / døber oss met. Christus siger derfor selff hoss Mattheum i det elleffte Capittel : Alt huad i bede vdi eders Bøn / troer ickon at i skulle faa det/ saa skal det vederfaris eder. Oc Iohãnes Apostel siger i det første breffs femte Capittel : Det er den dristighed som wi haffue til Guds Søn / at der som wi bede om nogit / effter hans vilie / da hører hand oss : Oc der som wi vide at hand hører oss / huad wi bede om / Da vide wi / at wi haffue den Bøn / som wi bade hannem om. Oc Christus siger hoss Mattheum i det attende Capittel : Der som tho aff eder bliffue ens paa Jorden / huor om det er / at de ville bede / Det skal
veder=

vederfaris dem / aff min Fader i Himmelen. Derfor skulle Barselquinder i saadan sørgelig hendelse / være trøstige oc frimodige / oc sette sagen i Guds haand oc gode vilie / oc aldelis giffue sig i hans vold / ved vor Herre Jesum Christum.

Dette maa være sagt paa denne tid / om Barselquinder / huorledis de aff den hellig Aands inskydelse skulle trøste sig imod Fristelse oc sorg / som dennem kand hende i deris Barnefødsel. Først met Syndernis forladelse. Der næst / at deris Kaarss er aff Gud. For det Tredie / at det er ickon en timelig refsselse. For det fierde / at deris Lydighed oc taalmodighed der vdi / er en god gierning / oc Gud vel behagelig. For det femte / at Gud vil der met giffue dennem at betencke deris naturlige skrøbelighed. For det Siette / at de der hoss ocsaa skulle for-

nemme hans Guddommelige hielp/ oc neruærelſe. For det Siuende/ at Gud vil viſſelige forløſe dennem. For det Ottende/ huorledis hand haffuer hiolpet andre. For det Niende/ at deris Bøn icke ſkal være forgeffs. Huor dette ſkeer/ der vil Gud lade ſig finde met al velſignelſe/ hielp oc trøſt/timelig oc euig. Der til hielpe Gud alle fructſommelige Quinder oc Barſelquinder/ ved vor
Herre Jeſum Chriſtum
ſin kiere Søn/
Amen.

Huorledis Gudfryctige Dannequinder skulle tacke Gud/naar de haffue født deris Foster/ oc ere opkomne aff deris Barsel-seng.

Efterdi den Hellige Paulus vil/ i sin Epistel til de Epheser/ i det femte Cap: at wi altid skulle sige Gud oc Faderen tack/ for alle ting/ vdi vor Herris Jesu Christi naffn. Oc den almectigste Gud/ mange steder i Scrifften/ vdkreffuer aff oss Tacknemmelighed/ for sine velgierninger/ oc truer dem met stor straff/ som findis wtacknemmelige/ at det skal gaa dem ilde/ saa som den hellige Jesus Syrack siger/ i sit tolffte Cap: Da bør jo alle ærlige Gudfryctige Dannequinder/ at tacke

Gud/ som aff sin store Barmhiertig=hed/ beuiser dennem saa mange vel=gierninger/ i det at hand først haff=uer ladet dem komme i det hellige Ec=teskabs stat/ beuaret dem fra skam oc skendsel/ at de ere komne til it erligt brød/ oc kunde leffue vden Horeri oc Skørleffnet. Der næst/ at hand la=der dennem bliffue fructsommelige/ vdi heder oc ære/ at de maa føde Børn til Verden/ som kunde være Gud til ære/ oc dem til glæde oc gaffn: Huil=cket de Gudfryctige vdi det gamle Te=stamente/ Ja end ocsaa vise Hed=ninge/ actede for en synderlige stor velgierning/ saa som her mange steder i denne lille Bog giffuis tilkiende. For det tredie/ at Gud lader deris Børn oc liffs fruct fødis til Verden/ met liffuet/ sunde oc karske/ vden lyde oc breck/ lader dennem voxe oc triffuis vdi Verden/ huilcket ingelunde skeer/

 vdaff

vdaff Forældrenis forsiun/ røct eller varetegt/ Men aff den almectigste Guds beskermelse oc naadige hielp. For det Fierde/ at hand ocsaa anammer Børnene (som formedelst Daaben oc en Christelig Bøn/ bæris til hannem) til lemmer i den Christne Kricke/ oc arffuinge til det euige Liff oc Salighed. Oc for det femte/ at hand naadelige hielper Gudfrycktige Dannequinder/ til deris sundhed/ karskhed oc helbrede igen/ saa at den store sorg/ der vaar tilforne/ baade vdi oc for Barnefødselen/ er nu omuent til daabbelt glæde.

Saadanne store oc ypperlige velgierninger/ bør mand icke at forglemme/ som en stor part giør vdi Verden/ huilcke der efftersølge/ diss ver/ de Ni spedalske Mend/ som finge deris helbrede aff vor Herre Christo/ saa som Lucas vdi sit syttende Cap: beskriff-

beſcriffuer / de vaare ti ſom finge deris helbrede / men der kom ickon en tilbage at giffue Gud ære. Saa ſeer mand oc hører / at der ere vel mange ſom raabe oc paakalde / naar nød oc trang er paa færde / men neppelige den tiende part betencker ſaadan Guds velgierning / oc derfor tacker Gud oc giffuer hannem ære. Saadanne de maa viſſelige vente ſtraff aff Gud / vden de vende om / oc rette oc bedre ſig.

Paa det da / at Gudfryctige Dannequinder / icke ſkulle findis vdi de vtacknemmeligs tal / da er det tid at de anſee Guds velgierninger oc tacke hannem. Oc funde de / naar de ere opkomne aff deris Barſelſeng / ſkulle gaa vdi Kircke / bruge denne form oc maade.

En Quindis Tackſigelſe oc Bøn / ſom Gud haffuer forløſt aff ſin Barnefødſel.

Ioh : Matheſius.

HErre almectigſte Gud / du ſom ſkaber alle Menniſke paa en viiſſ oc maade / oc giffuer huert Menniſke liff oc Aand / oc ved mact holder din velſignelſe oc Ordning / der du tilſagde vore første Forældre. Jeg tacker dig / at du haffuer forſkicket oc giffuet mig it leffuendis ſunt oc karſkt Foſter oc liffs fruct / vdi heder oc ære / oc naadelige hiolpet mig vdi min fødſels nød / oc anammet mit

Barn i den hellige Daab / til en arffuing / oc aff din store Barmhiertighed beuaret mig / vdi min Barselseng i disse sex vger. Jeg kommer nu til dig oc skencker dig den skabning igen / som du haffuer giffuet mig / oc beder din milde Naade / du vilde beholde mit Barn vdi din pact oc Kircke / oc opdrage det til din ære / oc lade mig føre det faar dit Ansicht / ved Jesum Christum Marie velsignede liffs fruct / som er alle Børns Saliggiørere oc Herre / Amen.

Trøst for de Quinder som dø vdi Barselseng.

HVorledis fromme Christne Dannequinder skulle skicke sig oc huor met de skulle trøste sig / naar Gud formedelst sin velsignelse / giffuer oc forlener dem den Naade at de bliffue fructsommelige / haffuer ieg her til / vdi de tuende næst forgangne Predickener forhandlet. Nu ville wi høre / huor met de Quinder skulle trøste sig / huilcke Gud skicker det saa met / at de maa lade deris liff vdi Fødselen / eller ocsaa Fructen omkommer met dennem / Om disse scriffuer S: Pouel vdi sin første Epistel til Timotheum i det andet Cap: Oc liude ordene saa.

En Quinde bliffuer salig for-

formedelst Barnefødsel / der som hun bliffuer i Troen oc vdi Kierlighed oc Hellighed met Tuct.

Dette sprock skulle alle fromme erlige Dannequinder vel mercke / thi endog at ingen bliffuer salig / for sin Fructsommelighedꝛ skyld / Lige som wfructsömelighed icke heller fordømmer nogen / der som mand bliffuer faa i Troen / til Jesum Christum. Saa er dog dette sprock en synderlig trøst / for de Quinder som i deris Ectestat / vndfange oc føde Børn met ære / at de kunde vide / at endog de der offuer lide stor sorrig / angist / ve / suie oc sprecke / oc skulle oc saa / om Gud vil saa haffue det / der offuer lade deris Liff / at de dog alligeuel icke dø vdi Guds vrede oc wgunst / eller bliffue fortabte / saa som det vel lader sig vd-

 nortis

uortis til siune / men at de alligeuel ere icke mindre Hellige oc salige / end andre Guds vdualde Helligen / saa fremt som de bliffue vdi disse stycker / der Paulus omtaler / som er.

1 Troen
2 Kierlighed
3 Hellighed
4 Oc Tuct.

Disse fire stycker ville wi nu effter huer andre besee.

I

For det Første. Naar en Dannequinde fornemmer / at der er intet vissere vdi hendis Barnefødsel at foruente / end Døden / oc hun seer at hun maa dø der offuer / da skal hun betencke oc ihukomme / sin Christelige Tro / oc der met trøste sig. Troen er icke andet end en fast Tillid oc vis for-

siun

siun til Gud oc hans Ord/oc er Guds oc hans Søns Jesu Christi rette kundskaff / huilcken kundskaff som fører det euige Liff met sig / fordriffuer oc foriager Døden / Dieffuelen / Helffuede oc Synden / oc staar der vdi / at saadan en bedrøffuet Quinde/ som er sorgefuld oc bange for den store nød hende faare staar / visselige betencker / der ved ocsaa aff hiertet glæder sig / oc trøster sig der met / at hun alenifte for Jesu Christi skyld / icke for sin egen gierning eller fortieniste/ men aff Guds blote naade oc Barmhiertighed/visselige haffuer sine Synders forladelse / Retfærdighed / Saklighed / en naadig Gud oc Fader/ oc det euige Liff / Huilcket Christus formedelst sin fortieniste / pine oc Død fuldkommelige haffuer forhuerffuet hende : Formedelst sit Ord oc Predicken rigelige oc mildelige vddelt oc skenckt

skenckt hende: ved Daaben oc Sacramentet tilføiet oc antuordet hende/ oc dermet ocsaa Krafftelige stadfest/ oc beseglit hende: oc met sin visse tilsagn oc dyre eed giort hende visse nock der paa/ at huercken Dieffuelen eller alle Helffuedis porte/ skulle nogen tid kunde tage det fra hende/ meget mindre skal den timelige Død forhindre eller fratage hende saadant Dyrebar kienod oc liggendefæ/ thi her staar det womstifftelige Guds Ord/ som icke kand bedrage/ liue eller sla feil/ men er oc bliffuer oss it fast Slaat/ oc en sterck beskytning/ til Huilcken wi skulle oc maa haffue vor tilfluct i all nød oc sorrig/ oc heder saa: De som haabe paa Herren/ bliffue icke beskemmede. Item/ Huo som troer paa Guds Søn/ hand skal icke fortabis/ men haffue det euige Liff.

dø i Barselseng.

Gud Fader haffuer befalet sin Søn Jesum Christum / at sidde ved sin Høyre haand / Psal: cx. Och saaledis giort hannem til en veldig Konge offuer Himmel oc Jord / oc giffuet hannem der vdi all matt: Matt: xxviij. Der hoss ocsaa befalet at hand skulde bede aff hannem / oc begere huad hand vilde / det vilde hand giffue hannem. Psal: ij. Paa denne Faderens befalning oc foriettelse haffuer Guds Søn bedit sin Himmelske Fader / at hand vilde skencke oc giffue hannem oss arme Hedninge til arff / Det haffuer Faderen giort / Oc beder Sønnen ydermere / at Faderen vilde beholde oss i samme arffuedel / oc icke lade oss bliffue fortabte. Fader / siger hand / Jeg vil at huor ieg er / der skulle ocsaa de vere / som du haffuer giffuet mig. Joh: xvij.

Hand roser ocsaa oc berømmer sig der aff / at hand selff haffuer beuaret dem / at ingen er bleffuen fortabt aff dennem.

Hand loffuer ocsaa at ville her effter fremdelis beuare sine / Joh: x. Mine Faar siger hand / Høre min røst / oc ieg kiender dem / oc de følge mig effter / oc ieg giffuer dem det euige Liff / oc de skulle aldrig omkomme / oc ingen skal tage dem aff min haand / Faderen som haffuer giffuet mig dem / er større end alting / Oc ingen kand riffue dem vdaff min haand. Jeg oc Faderen ere it.

Huo som nu kand tro dette / hand lader Døden icke forfærde sig / thi at effter=

efftherdi wi høre oss icke selff til / oc icke ere vore egne / men høre Herren til oc ere hans / da leffue wi icke heller for oss selff / wi dø icke heller for oss selff. Men leffue wi / da leffue wi for herrẽ / oc dø wi / da dø wi for Herrẽ. Derfor / Huad heller wi leffue eller dø / da høre wi HErren til. Thi der til er Christus død oc opstaaen / Oc bleffuen leffuendis igen / at hand skulde være Herre offuer de døde oc Leffuendis. Rom: xiiij. Ja hand er Opstandelsen / oc Liffuet / huo som troer paa hannem / hand skal leffue / alligeuel at hand døer / oc huo som leffuer oc troer paa hannem / hand døer aldrig / som hand selff siger / Joh: xj. Thi hans død er bleffuen hannem en søffn / som Simeon siunger / oc kalder det

at

at fare i fred / Hans liff er icke for-
tabt / men aleniste skiult / optaget/
giemt oc foruaret vdi Christo.

Oc kand en Barselquinde / som
dette veed / sige vdi sin døds nød / met
S: Pouel til de Philip: i det første
Cap: Christus er mit Leffnet/
oc det er mig vinding at dø. Jeg
begerer at skillis her fra oc være
met Christo. Item: Fader i
din haand befaler ieg min
Aand / Du haffuer igenløst
mig min Herre / du trofaste
Gud. Psal: xxxj. At Legemet døer
faar Verdens øyen / oc ligger døt
paa Jorden / det hindrer intet. Thi
den som opuacte Christum aff
døde / skal ocsaa giøre eders
dødelige legeme leffuende / for

den skyld at hans Aand boer i eder. Rom: viij. Det er Guds gode naadige vilie / som Christus selff siger Joh: vj. Det er / siger hand / Faderens vilie som vdsende mig / at ieg icke skal miste noget aff det / som hand gaff mig / men ieg skal opuecke det paa den yderste dag. Oc det er hans vilie som haffuer vdsend mig / at huo som seer Sønnen oc troer paa hannem / hand haffuer det euige liff / oc ieg skal opuecke hannem paa den yderste dag.

Saadan Guds foriettelsers betractelse / styrcker Troen veldelige / oc giør beredde folck til at dø / oc skal

mand her aff dette vel lære oc mercke/ at naar som det stundem begiffuer sig / at en Christen Dannequinde/ maa vdi sin Barselseng lade sit liff/ oc giffue sin Aand op / at Døden bliffuer hende dog icke skadelig / men maa være hende en forfremmelse til det beste / Thi endog at hun icke kand gaa denne fødsel igennem / eller faa denne timelige glæde/ saa bliffuer hun dog deelactig vdi den Aandelige/ euige oc Himmelske glæde.

Huert Menniske maa jo dø/ aff den Siuge som Gud tilskicker hannem / det være sig Kaaldesiuge/ Pestilentze / Hoffuituerck / Sprinckelsot / Hold / Sting / eller huad det være kand. Lige saa tager Gud vndertiden nogle Quinder / formedelst en suar oc haard fødsel. Oc efftersi at saadan en Quinde veed oc troer / at hun er forløst aff alle Synder / oc

fra den euige Død / formedelst vor Herris Jesu Christi pine oc Død skyld / da haffuer hun ingen skade aff sin død / men meget mer en stor vinding / thi formedelst denne timelige død / forløsis de Gudfryctige oc trofaste / aff dette ælendige oc sørgelige leffnet / oc komme der igennem / Lige som igennem en dør oc indgang / til salig Ro oc euig glæde.

Det er it stycke / huilcket alle Christelige Dannequinder skulle vel mercke / oc bruge vdi deris nød / som er / at trøste sig formedelst Troen / met den Sone oc forligelse / som er skeet ved Christum / Det heder at bliffue i Troen.

II.

For det Andet / skulle de ocsaa bliffue vdi Kierlighed / til Gud oc deris Næste / Thi lige som Troen icke alenist e befatter en vis

tillid til Gud oc hans ord/ Men ocsaa den gantske Christelige lærdom / At en Quinde bliffuer bestandig oc varactig hoss hannem / oc icke der hoss anammer oc forsuarer vildfarelse oc Affguderi / men effter Scrifftens vnderuisning veed / huad Synden er? Hueden hun kommer? Huorledis mand rettelige paakalder Gud? Huad gode gierninger ere? Huorledis mand skal giøre dem? Huorledis de behage Gud? Huilcken den rette Christelige Kircke oc sande Guds tieniste er? Huad Daaben oc Sacramentet er etc.

Lige saa begriber ocsaa Kierlighed vdi sig / icke aleniste at en Quinde er Gud huld oc tro / for sine velgierninger som hand oss beuist haffuer / Men ocsaa/at hun icke foracter hans Ord oc bud / men stedse haffuer dem faar Øyen / er dem hørig oc

lydig / oc der effter ocsaa haffuer Kierlighed til sin Næste / oc for alle ting til sin Ecte Mand oc kiere Hosbonde / der næst til sine Børn / Jtem til Tiunde / til Nabo oc gienbo / oc alle Menniske. Jcke bær Had oc affuind til noget Menniske / eller gaa oc see surt vd paa dennem / forlige sig met huer Mand / oc lade sig stille til freds / gierne forlade oc tilgiffue alle dem / som hende haffue fortørnet.

Om saa vaare / at mand haffde nogen mening oc tancke / eller om det end saa vaare vdi Sandhed / at noget Menniske / it eller flere / haffde giffuet Aarsage / til saadan haard fødsel oc sørgelig død / da skulle de ocsaa det sætte til Gud oc befale hannem det vdi haand / oc de for deris Person aff Hiertet giffue til oc forlade / icke tage vrede oc heffngerighed i graff met sig / thi saadant giør hende slæt intet

nytte oc gaffn / men stor skade oc forhindrelse paa sin Salighed.

Huor som nu saadan Kierlighed / som er en ædel oc deilig Troens fruct / lader sig finde oc voxer i hiertet / der kunde saadanne Gudfryctige Dannequinder / trøste sig met Guds Kierlighed / som hand haffuer til dennem. Thi saa siger S: Johannes / i sin første Epistels fierde Capittel. Der som wi elske huer andre indbyrdis / da bliffuer Gud i oss / oc hans Kierlighed er fuldkommen i oss / der paa kiende wi at wi bliffue i hannem / oc hand i oss / at hand haffuer giffuet oss aff sin Aand. Foruden huilcken Aand det vaare wmueligt / at wi kunde rettelige elske huer andre inbyrdis.

Naar som en Gudfryctig Quinde kiender Guds kierlighed/ da lader hun icke sin pine eller Døden foruilde sig. Thi hun veed at Gud haffuer sine kier/ om hand en skønt reffser dem/ oc tien her saare vel iblant andre exempel/ den hellige Rachels/ til at trøste saadanne Quinder met/ om huilcket Moses i sin første Bogs femten oc tiuende Cap: saaledis scriffuer. Jacob Patriarcha drog fra Bethæl/ oc der de vaare ickon en halff fierding veis fra Ephrath/ da fødde Rachel/ oc det gick hende haardelige i den fødsel/ oc der hun vaar saa suarlige siug/ i den fødsel/ sagde Jordemoderen til hende: Fryete icke. Thi denne Søn skal du oc haffue/ der Siælen gick vd aff hende/ at hun skulde Dø/ kallede hun hannẽ Ben Oni/ det er min pinis søn/ men hans Fader kallede hannem Ben Jamin/

saa døde Rachel / oc bleff iordet paa veyen til Ephrat som nu kaldis Betlehem. Ja visselige vaar hand en ret Gudfrytig / trofast / salig / Moders søn / som visselige er Guds Barn oc det euige liffs Arffuing / endog at hun bleff reffset aff Gud / met denne timelige Døds riis.

Der faare / naar Gud almectigste icke end forløser en Barselquinde met timelig glæde / men lader hende dø / da skal hun dog icke forskreckis for Døden / icke heller derfor affuige fra Guds kierlighed / eller holde Gud for sin Fiende / oc bliffue vred paa hannem. Men holde den trøst i hiertet / at Gud er hendis kiere Fader / oc at hende skal i steden for denne timelige glæde oc iordelige Liff / vederfaris den største glæde oc euige liff / oc at den legemlige død er hendis største vinding oc fordeel. Oc kand

ingen saa saare begære den euige glæde / at Gud haffuer io større begering oc er veluilligere til at giffue oc metdele dem den. Den sāme gode oc Barmhiertige Gud tager oss aff denne Verden / paa den stund oc tid / naar det er oss nyttigt oc gaffnligt til vor Salighed / den samme tid veed hand alene / vor fornufft / kiød oc blod veed den icke / derfor kunde wi icke heller bedre giøre / end at wi ickon ere redebon oc veluillige til at dø / naar det er hannem behageligt / at hand vil kalde oss her fra.

Oc skulle derfor Quinder vdi fødsels nød oc Døds pine / aldelis oc saa giffue sig Gud i vold oc i hans vilie / oc icke lade deris fornufft / kiød oc blod forhinder sig / men bliffue fast ved Guds kierlighed vdi Troen / oc vide at i huad dennem der vederfaris / skeer icke vdaff vrede / Men aff Guds

Faderlige kierlighed / oc sige met S. Pouel til de Rom: i det viij. Capit. Huo vil skilie oss fra Guds kierlighed? Drøffuelse? eller angist? eller forfølgelse? eller hunger? eller nøgenhed? eller farlighed? eller Suerd? Jeg er vis paa / at huercken Død eller Liff / huercken Engel eller Førstedømme / icke heller mact / huercken det neruærendis eller tilkommendis / huercken høyt eller dybt / oc ey noget andet Creature / kand skilie oss fra Guds kierlighed / som er i Christo Jesu vor HERRE.

Dette er jo en stor trøst / och saaledis skulle Gudfryctige Barselquinder bliffue vdi kierlighed.

III.

For det Tredie / skulle de ocsaa bliffue vdi Hellighed / Det skal rettelige forstaaes om Ecteskaffs Kyskhed / saa som S: Pouel det selff forklarer / til de Thessalonicker / i den første Epistels fierde Cap: saa sigendis: Det er GUDS villie / eders helliggiørelse / at i skulle fly Horeri / oc huer vdaff eder skal vide at beholde sit kar (det er sit Legemme) vdi hellighed oc ære / icke i begerelig attra / saa som Hedninge / der intet vide aff Gud.

Vdi denne mening oc forstand ville wi ocsaa videre / de arme Barselquinder til trøst / vdtyde denne helliggiørelse paa Guds synderlige gierning

ning oc Ordning / thi huad Gud befaler / giør oc skicker / det kaldis oc er helligt / oc huilcket Menniske som vdi Troen anammer / efterfølger / oc vdretter samme Guds befalning oc gierning / hand bliffuer der ved helliggiort / det bliffuer hannem en hellig gierning / oc hand bliffuer ved den samme gierning en hellig person: Nu er det Guds ordning oc gierning at føde Børn / oc helligt vdi sig selff. Naar nu en Dãnequinde vdi Troen føder Børn / da er hun vdi en hellig gierning / det bliffuer hende ocsaa formedelst Troen til Hellighed / oc der som hun vdi Troen / paa Guds befalning oc foriettelse giør oc vdretter samme gierning / da bliffuer hun vdi hellighed / der som hun end døer der offuer / dette er dennem atter saare trøsteligt.

Thi der som de end bliffue vdi

deris Barselseng / oc sætte liffuet til / saa lade de icke deris liff vdi noget ont forsæt / eller vchristelig gierning / men de bliffue funden vdi deris rette Kald oc ædele gierning oc lydighed mod Gud / oc dø der offuer i det kald Gud selff haffuer paalagt oc tilskicket dennem / huorfor det ocsaa er en hellig gierning. Oc sandelige alt det som en from Gudfryctig Dannequinde giør vdi dette sit Kald (det maa haffue saa ringe anseelse som det kand) met at giffue di / vugge / tho / løffue / bade / oc suøbe / det er altsammen dyrebare oc ædle gierninger.

Derfor skal mand ocsaa i denne største oc suariste gierning i fødsels nød / paaminde hende om saadant / oc icke trøste hende met S. Margrete legende oc andet geckerj / Men sige: Betencker kiere Fadder / kiere Nabo / kiere Syster (eller huad

mand hende kalde vil) at i ere en Quinde / oc denne eders gierning behager Gud vel / trøster eder gladelige met hans Naadige oc Faderlige vilie / oc lader hans vilie skee met eder / hielper Barnet til Verden / oc giører eders der til met all mact / dø i der offuer / salige ere i / thi at i dø vdi en hellig gierning oc lydighed mod Gud. Der som en Quinde icke vaare en Quinde / da skulde hun for denne giernings skyld / ynske sig at være en Quinde.

Den hellige Biscop oc Martyr Cyprianus scriffuer / at mand met rette skulde aff stor glæde kysse de smaa Børn / saa tilige som de komme til Verden / denne Guddommelige gierning til ære / alligeuel at de icke end da ere døbte / Thi der befinder mand Guds hellige haand oc hielp / ret met ferske gierninger. Saa rettelige oc

nøie

nøie haffuer denne drabelige Mand anseet oc actet Guds gierning oc vilie.

Det kand vel begiffue sig / at der kand komme nogen Aarsage til vanlycke / formedelst ont folck / saa som vdi Krigs handel. Item / formedelst / forskreckelse oc forfærdelse / Sorg oc gremmelse / eller oc maa skee / Legemens wskickelighed kand være Aarsage der til / eller Quinderne selff holde sig wmaadelige / met Mad / dricke oc andet saadant / der som mand saadant fornemmer / skal mand sætte det altsãmen i Guds haand / oc befale hannem det / som tilforn er sagt: Oc der som de kunde vide at de selff haffue giffuet Aarsage der til / met wskickelighed / skulle de det ydmygelige bekiende faar Gud / i en hiertens anger oc stadig Tro det affbede / saa er Guds vor Herris Helliggiørelse dem ingelunde

lunde fratagen. Thi Herren er hellig i alle sine gierninger / huo som forlader sig paa hannem / oc aff hiertet omuender sig til hannem / hand er ingelunde fortafft: Der til er ocsaa alle vore Hoffuithaar talde / saa at oss derfor intet kand vederfaris / vden hans gode vilie oc tilladelse. Der som hand nu tilsteder saadant / da giør hand det icke i nogen ond mening / efftersdi hand er vor kiere Fader oc wi hans Børn / døer nogen der offuer / da heder det / som der staar vdi S. Hansis Obenbaring i det xiiij. Cap:

Salige ere de Døde / som dø her effter i Herren. Ja Aanden siger / at de huile aff deris Arbeide / thi deris gierninger følge dennem effter. Det er nu den tredie trøst.

IIII.

For det Fierde / skulle Barselquin-

selquinder vdi fødsels nød ocsaa bliffue vdi Tuct/ Det er/ de skulle icke lade sig beuege til at handle eller giøre noget som er imod Tuct oc ære / oc jo ingelunde anamme eller bekiende deris Kaarss at være andet/ end Guds faderlige reffselse/ oc der som de end skulle dø der offuer / skulle de icke acte det for Guds vrede oc straff / men for deris Himmelske Faders lidelige oc venlige reffselse.

Adam haffuer formedelst sin offuertrædelse / kommet paa sig selff/ oc alle sine effterkommer / it Aandeligt Aag / det er / euig Fordømmelse. Dette Aag haffuer Christus formedelst sin bittre pine oc Død/ borttaget fra alle Gudfryctige / saa fremt som de tro paa hannem / skal dette Aag aldrig mere trycke dennem. Men Gud legger oss der imod dette kiødelige oc legemlige Aag paa / at

ville der met paaminde oss om vor Synd. Manden at hand skal søge sin føde vdi sit Ansictis sued. Quinden / at hun skal føde sine Børn met kummer. Manden gielder det stor møde / omhu oc arbeide / indtil hand bliffuer til Jord igen / som hand er tagen aff / Oc Quinden gielder det liffuet. Er det nu saa at en Quinde gaar igennem der met / oc kommer op aff sin Barselseng / da haffuer Gud hiolpet hende / døer hun / da døer hun vel / thi hun døer i lydighed mod Gud / ja vnder Guds Aag oc byrde / thi at alt hendis Kaarss / byrde oc pine / er altsammen befattet vdi Guds ord oc befalning / oc kand ingenlunde gaa hende ilde aff.

Effterdi da / at den milde Gud haffuer aff sit synderlige Faderlige raad / lagt saadant Kaarss oc reffselse / aleniste paa Legemet / saa at Sielen

len icke vederfaris nogen skade der aff
da skal en Quinde veluillige anam=
me det Aag / som Gud haffuer lagt
paa hende / oc der som Gud vil saa
haffue det / ocsaa gierne dø der vdi /
Oc betencke at saadan død er ickon en
søffn. Thi Christus haffuer giort det=
te Aag oc reffselse læt / bløt oc søt / for=
medelst sin pine oc død / Det smage/
finde/ oc fornemme de / som i Troen
anamme denne Faderlige reffselse/ oc
giffue sig til Christũ / som kalder den=
nem til sig oc siger : **Kommer hid
til mig alle i som arbeide oc ere
belessede / Jeg vil vederquege
eder / Tager mit Aag paa eder /
oc lærer aff mig / thi ieg er sact=
modig oc ydmyg aff hiertet /
saa skulle i finde huile for eders
Siele / thi mit Aag er lideligt /**

 oc

oc min byrde er læt. *Matth: xj.*

Denne haarde fødsel oc store nød/ som fattige Barselquinder haffue/ er Gud ingenlunde forborgen eller wuitterlig/ hand veed det vel altsammen/ oc deris pine er hannem vitterlig/ saa hører hand ocsaa aff deris suck oc raab/ saa som mand kand alleuegne i den hellige Scrifft fornemme/ oc aff hans egne Ord formercke. Der hand vilde bescriffue Jsraels folckis jemmer/ ligner hand dem ved saadan en Quinde/ oc siger/ hoss Jeremiam i det iiij. Capit. Jeg hørde it skrig/ lige som en Barselquindis/ der skal føde/ En angist/ som en der er vdi sin første fødelsis nød/ Zions Daatters skrig/ som græder oc slaer henderne vd. Oc hoss den samme Prophete/ i det andet oc tiuende Cap: Huor deylige

lige skalt du see vd/ naar du faar pine oc angist/ lige som den der føder Barn. Item i det trediuende Cap: Disse ere de ord/ som Herren talede om Israel oc Juda/ Thi saa siger Herren/ wi høre forfærdelsens røst/ det er idel fryct der/ oc ingen fred. Forsporger dog/ och seer til/ om en Mands persone kand føde? Huorledis gaar det da til/ at ieg seer alle Mend haffue deris Hender paa deris lender/ som Quinder i fødsels nød/ oc alle Ansict ere saa blege? det er jo en stor dag/ oc hans lige vaar icke/ oc er angistis tid i Jacob/

dog skal hand bliffue frelst der aff.

Efferdi Gud selff taler saadanne ord / da er det jo it vist tegn / at Barselquinders nød / icke alenište er hannem vitterlig / Men ocsaa gaar hannem nær til hiertet / Derfor vil hand ocsaa hielpe dem / der som det icke skeer met den timelig hielp / da skal det visselige ske met den euige vforgengelig hielp oc redning / aff all nød oc fare / som hand hialp den hellige Rachel. Oc huor som Gud vor kiere Fader tilsteder saadant at ske / met en from Christen Dannequinde / da skal hendis Mand oc hosbonde / met Taalmodighed anamme saadan Guds vilie / oc effter følge Jacobs exempel / hand trøstede sig der met / at hannem intet kunde vederfaris vden Guds vilie / oc tog dette

Kaarss for en prøffuelse/met huilcken Gud vilde forsøge hans Tro / hand falt icke i Wtaalmodighed/fortuilede icke paa Guds Naade/ Men begræd sin kiere Høstru / oc lod hende erlige begraffue / kalder der effter Barnet/ Ben Jamin / det er den rette Søn/ thi at hans kiere Rachel skildis her fra / som en ret trofast Quinde/ i en ret sterck oc stadig Tro / til den forloffuede Sæd oc Messiam / Jesum Christum.

Dette er schreffuet oss til lærdom/ at wi her aff skulle trøste oss / oc effter dette Exempel / bliffue varactige i en stadig Tro / anamme det Faderlige Rijs aff Gud / met Taalmodighed/ oc fremdelis forsee oss alt gaat til hannem.

Dette maa nu være sagt / om disse fire stycker/som er Tro / Kierlighed / Hellighed / oc Tuct / huilcke

Trøst for dem som

Barselquinder vdi fødsels nød / skulle betencke / der met trøste sig / oc bliffue vdi dennem varactige indtil enden / da bliffue de visselige salige / oc kand ingen sorg / pine eller Død / forhindre dem deris salighed. Den almectigste euige Gud / giffue Gudfryctige Barselquinder / som denne nød forsøge / trøst / styrcke / oc varactighed vdi Troen / oc en salig stund / for Jesu Christi sin kiere Søns vor Herris skyld / Amen.

Trøst

Trøst for Bedrøffuede Forældre/ naar deris Børn dø bort/ enten for fødselen eller i det de fødis/ eller oc de vdi andre maade faa sorge aff dennem naar de opuoxe.

VJ haffue sæt oss faare/ at forhandle fire besynderlige stycker/ met huilcke den hellig Aand trøster Ectefolck/ oc haffue her til fuldkomet de tu stycker: Det første/ om dem som Gud begaffuer met liffsens fruct/ Huor met de skulle trøste sig i deris pine. Det andet/ om Barselquinder vdi deris fødsels nød/ oc om dem som føde deris Foster met saa stor pine/ at de komme i døds fare oc stundem en part dø der offuer. Nu efterfølger det tredie stycke/ som er

trøst oc husualelse for Forældrene naar Moderen bliffuer ved liffuet/ oc dog alligeuel tilslas nogē vanlycke/ vdi Fødselen eller oc siden/ met Børnene/ huor aff Forældrene komme vdi stor sorg/ bekymring oc bedrøffuelse. Huad saadanne bedrøffuede Forældre skulle da betencke oc trøste sig met/ ville wi nu kortelige giffue tilkiende. Saadan vanlycke tilslaes/ enten vdi fødselen eller siden/ der faare ville wi høre om try slags vanlycke.

1 Først om de Børn som komme døde til Verden/ eller dø foruden Daaben/ eller ocsaa fødis vanskabte.

2. Dernæst om wlydige Børn/ som skicke sig ilde.

3. For det tredie/ om lydige Børn/ Huilcke som jemmerlige oc wforuarendis tagis aff dage.

Om det første.

Til det Første / skulle alle

Ectefolck vide/at denne trøst kommer Hedninge/ wchristne oc andere saadanne wgudelige Mennniske intet ved/ de som leffue hen/ tuert imod Gud oc deris egen samuittighed/i all seckerhed oc Guds foractelse. Men huad trøst her nu læris oc faaregiffuis/ kommer alene de Gudfryctige Christne Ectefolck ved/ som vide/ tro/ oc bekiende/ at deris stat er aff Gud/ oc er hannem behagelig/ oc at de ere vnder Guds Naade/ yndiste oc venskab/ for Jesu Christi skyld/ huor faare de forlade sig hart til Gud/ oc naar hand deler sin velsignelse met dennem/ at de bliffue Fructsommelige/ da tacke de hannem derfor /oc befale hannem deris liffs fruct/ formedelst deris daglige Bøn/ vdi sin Faderlige beskermelse/ paa Christi løffte oc tilsagn/ som saa lyder. **Huad i bede Faderen om i mit Naffn/ det**

skal hand giffue. Oc sætte saa deris sag i Guds vilie / effter den vnderuisning som tilforn/i den næst forgangne Predicken / bleff omtalet/om end saadanne Ectefolck tilslaes nogen vanlycke/ saa bliffuer det dem dog icke til skade / Men de haffue der vdi deris egen trøst aff den hellig Aand/ Huilcken de skulle tage sig til / oc skicke sig der effter / i en stadig Tro.

Den vanlycke som kand tilslaes vdi eller effter Barnefødsel / skeer synderlige vdi fire maader / saa megit som Børnene er anrørendis / Thi huad som Moderen oc hendis liffs oc leffnets fare ved kommer/ haffuer ieg tilforn omtalet:

I.

Først kommer det vndertiden/ at det gaar Quinder wlyckelige/ som mand pleyer at sige / at de / for lege=

legemens skrøbeligheds oc siugdoms skyld/ icke kunde gaa deris tid vd/ met Fosteret/ oc det er Ectefolck it hart Kaarss. Stundem giffuer forskreckelse oc andre folckis ondskaff/ dennem Aarsage der til/ saa som stundem skeer/ naar mand huggis oc slaes/ oc Quindfolck da komme vforuarendis der til/ eller naar Ild kommer løss/ eller vdi stor storm oc wuær. Item/ kand saadant ocsaa hende sig/ naar de falde oc sla sig ilde/ Eller oc at de forgribe sig/ met stort hastigt arbeide. Item/ naar dennem tilslaes nogen stor hastig Siugdom/ da kand saadan vanlycke ocsaa tilslaes/ aff Legemens forsmectelse eller forkølelse/ Eller aff offuermaade stor sorg/ saa at deris liffs fruct døer/ før end den rette tid kommer/ at den skal fødis til Verden/ Huilcket er jo en iemmerlig oc ynckelig siun/ oc it ret forskreckeligt

sørge tegn / saa som mand vel kand forstaa aff den hellige Aarons ord/ Num: xij. Der hans Syster Miriam bleff gantske Spidalsk oc wreen/ fordi at hun knurrede imod Mose/ oc Aaron saa det / forfærdede hand sig derfor oc sagde til Mose. Ach min Herre / lad icke denne Synd bliffue paa oss / met huilcken wi haffue giort daarlige oc forseet oss/ at denne vor Syster icke skal være som en død / der kommer aff sin Moders liff.

For saadan iemmerlig hendelse skulle Christne Forældre / icke for saare sørge oc bedrøffue sig / men effterdi at de tilforn/haffue antuordet oc offret Gud deris liffs fruct / formedelst deris Gudfryctige oc trofaste Bøn / skulle de nu fremdelis ocsaa sætte sagen vdi hans haand/ oc ingelunde tuile at deris Bøn bliffuer jo hørt / oc effterdi at der icke kand falde it

it haar aff deris hoffuet/ vden Guds gode vilie / skulle de visselige tro oc vide/ at det icke heller er saaledis tilgaaet met deris liffs fruct (Huilcken er bedre oc ædlere / end alle vore Haar) vden Guds gode vidskaff oc vilie/ derfor lade sig Guds vilie vel behage/endog at de icke kunde forstaa eller begribe/ aff huad Aarsage saadant skeer. Oc om kiød oc Blod end effter naturlig viis der offuer bekymris oc der bedrøffuet/ dog skulle de icke lade sig beuege til gienstridighed imod Gud/ eller fortuile paa hans godhed oc Barmhiertighed. Thi at/ efterdi det er en legemlig velsignelse / met Børn at føde/ da skulle oc maa wi vel begere den / men efterdi at wi haffue den euige Himmelske arffuis velsignelse / oc er der visse paa forme delst Christum/ skulle wi sætte den timelige velsignelse vdi Guds vilie / huor-

huorledis hand der met vil haffue det/ oc i huor suart det bliffuer oss/ da skulle wi dog lade oss det vel behage.

Aleniste skulle Christne Forel= dre her see vel til met / at de icke aff ret forsæt / giffue Aarsage til saadan vanlycke/ som mand stundem finder de Mend / der handle ilde oc haarde= lige met deris Quinder / naar de ere Fructsommelige / træde dennem vn= der føder / sla dem oc kaste til dem met Træ oc Sten / synderlige naar de ere druckne oc fulde / oc haffue drucket oc spillet deris pendinge bort/ eller det i andre maade icke er gaaet effter deris vilie / eller ocsaa driffue dennem met suart wlideligt arbeyde / slæt intet skone eller spare dennem / om huilcket der er tilforne talet. Saa ere ocsaa somme Quinder selff stundem Aar= sage til saadan vanlycke / met deris onde sind oc forgifftige vrede oc haf= tighed/

tighed / somme met offuerflødighed vdi Fraadzeri oc druckenskab / met alle haande leckerhed oc andet gieckerj. Saadant skal mand sky / oc der som nogen bleffue offuerfulden / aff Dieffuelen oc den gamle Adam / oc her vdi forseer sig / at hun da vdi en sand Anger oc fast Tro / formedelst Christum / beder om orladelse / oc fremdelis tager sig vare der for.

II.

I anden maade kand vanlycke tilslaes vdi Barnefødsel / naar Børnene for deris egen eller oc Moderens siugdoms oc skrøbeligheds skyld / icke kunde naa den rette naturlige tid / paa huilcken de skulde fødis til Verden / men dø hen til forn / før end de komme til Verden / eller oc dø i det de fødis / huilcket i sandhed icke de fromme Forældre / en liden sorrig / synderlige naar det meer end en gang

vederfaris dennem / Ere Forældrene Wgudelige / oc wchristelige / vantro folck/oc Euangelij/foractere/ da maa de met deris Børn / vente deris dom. Men ere de Christne folck / bekiende dem for arme Syndere / oc forlade sig dog paa vor Megleris Jesu Christi fortieniste / da haffue de jo visselige aff saadan Tro / giort deris Bøn til Gud / oc befalet den almectigste Gud deris liffs fruct/saa tilige som de haffue fornommet den at vere forhaanden / som ieg tilforn haffuer lært / oc er der slæt ingen tuil paa / at Forældrenis Bøn / som de haffue bedit før end tiden kom at Barnet skulde fødis oc Moderen met andre Quinder nu haffuer Bedit vdi fødselens nød / er jo visselige bønhørt/ oc det arme Barn/ icke er fortafft / huorfor de icke tørre fortuile / paa Barnsens Salighed/ for de Aarsager skyld som wi tilforn/ haff-

haffue giffuet tilkiende / oc strax her efter ville ydermere om tale.

III

For det Tredie / kand vanlycke tilslaes i saadan maade / at Barnet kand vel fødis sunt oc karskt til Verden / oc kand dog wforuarendis / før end mand der aff veed / dø oc omkomme vdi voggen / i løffue truet eller paa veyn naar mand bær det til Kircken / oc ellers vdi andre maade kand omkomme / och saaledis liffue borte / huilcket ochsaa vdi sandhed / icke er Gudfryctige Forældere / en liden bedrøffuelse.

Forældrene skulle vel vdi sandhed haffue stor tilsiiun oc varetect / paa deris nyfødde Børn / met det første lade dennem komme til Daaben / oc in gelunde der vdi vere forsømmelige oc der som mand fornemmer Liffs fare / skal mand fare frem met nød-

Daaben (om huilcken oc om andre ieg vil her strax effter enfoldelig vnderuise Ecte folck) Men det kand dog icke vere muligt / at mand kand affuerie all wlycke / der som mand end skønt paa det aller flitigste tager sig vare / men der som it Barn end komme død til Verden / eller oc icke bleffue døbt / eller vdi andre maade wforuarendis hen døde / effter fødselen / foruden Daab / Huad skulle da Gudfryctige Forældre trøste sig met? (de Vgudelige kommer det intet ved / de acte det oc intet) Der om ville wi nu høre?

Daaben skal mand icke foracte / oc icke heller den forsømme / men komme det saa / at Børnene hen døde / aff wforuarendis nød (huilcken Forældrene icke selff vitterlige vaare Aarsage til (før end de komme til Daaben / da skal mand dog icke tencke

eller mene/ at de der faare ere euige fortaffte. Thi denne mening haffuer mange Menniske veret vdi/ at saadanne Børn skulde aldelis vere fortaffte / men dog skulde dem huercken lide ilde eller vel/ huilcket er en wskickelig mening / thi den som er fortafft / den lider i sandhed icke vel / oc den som icke lider vel / den lider / vden all giensigelse /meget ilde.

Somme haffue saa screffuit/ at wdøbte Børn / skulle haffue en synderlig sted vdi Helffuede / i huilcken de skulle vere/ det er en Papistiske dict oc haffuer ingen grund i den hellige Scrifft / Thi Scrifften veed icke mere end aff it Helffuede at sige / vdi huilckit Dieffuelen oc alle fordømde fare hen.

Somme sige at der skulle bliffue Nisser vdaff / som gaa omkring i Husene oc hielpe folcket at giøre deris

arbeyde. Denne menning er kommen aff Hedningene / huilcke Dieffuelen haffuer saaledis forblindet oc bedraget / derfor skulde Christne tage sig vare for saadant bedregerj / oc der imod lære oc vide/ at Christnis Børn som dø hen foruden Daaben / oc de icke selff vitterlige / met ret forsæt/ haffue veret Aarsage der til/ingelunde ere fort affte / men Gud kand vel giøre dennem salige.

THi først haffuer Gud tilsagt Abraham oc alle Trofaste vdi Mose første Bogs syttende Capittel. Jeg vil vere din Gud oc din Sæds Gud. I huo som Gud dette tilsiger / hand maa jo vist vere salig. Nu siger hand icke aleniste Abraham dette til / men ocsaa hans Sæd / det er / de Børn/ der fødis aff de Forældre / som haffue Abrahams

Tro/ det er / Troen til Jesum Christum. Saa ere icke de aleniste Børn/ som fødis til Verden / men ocsaa de som end nu ere i Moders Liff. Er nu Gud ocsaa deris Gud / saa følger det ocsaa / at de Gudfryctigis Børn /aff Guds Naade oc Barmhiertighed/ for hans foriettelsis skyld ere salige/ om de end dø i Moders Liff / eller oc aff wforuarendis nød / icke kunde komme til Daaben / saa fremt som mand icke vitterlige foracter Daaben / eller oc met ret forsæt / som en wnyttig ting hannem forsømmer. Oc her met samtycke wi ingelunde Giendøberis oc Sacramentskenderis vildfarelse / huilcke saa ringe acte Daaben / thi wi tale her om nøds sag.

Dernæst er dette vor Christelige Tro / at vor syndige fødsel / leffnet oc død / bliffuer retfærdig hellig/oc salig giort formedelst vor Herris Jesu

Christi salige oc hellige fødsel/ Haffue wi nu gaffn aff alle hans gierninger. hui skulde da icke smaa Børn oc saa nyde hans hellige vndfangelse gaat at i Moders Liff. Naar mand paa hans foriettelse / formedelst Bønē befalder dennem i hans beskermelse/ oc gierne vil lade dennem komme til Daaben / naar de bliffue fødde?

For det tredie / naar befalet vdi det gamle Testamente met vdtrycte ord/ at huert Dreng barn skulde omskæris den ottende dag/ oc huilcket Barn som icke da bleffue omskaaret / hans Siæl skulle vdslættis. Nu ere jo visselige mange Børn (huilcket ocsaa nu offte skeer) hendøde før end de bleffue otte dage gamle. Skulde de alle vere fortaffte? Huo er den som det vilde sige? Men bliffue de icke fortaffte/ da bliffue icke helder vore Børn fordømde/ som dø før end de fødis oc

(eff-

(efftersi at de icke fødis første gang til Verden met Liffuet) icke kunde anden gang igen fødis / formedelst Daaben / eller vdi andre maade vforuarendis heden dø foruden Daaben.

Derfor skal mand/for det Fierde/ocsaa betencke Bønnens krafft/ söſker aff Troen/Gud haffuer befalet formedelst Christum / at wi skulle bede / oc haffuer tilsagt oss / at huad wi bede i hans Naffn/det skal oss giffuis. Synderlige de ting som det euige Liff er anrørendis / dem skulle wi visselige forlade oss til / vden alt tuil eller vilkaar / at Gud vil giffue oss. Nu bede jo visselige Christne Forældre for deris Børn / den stund de end nu ere vdi Moders liff / skulde da icke saadan deris Bøn bliffue bønhørt?

For det femte læse wi ocsaa vdi
 Histo-

Historier / at nogle haffue anammet den Christelige Tro / vdi Forfølgelsens tid / oc for den samme Troes bekiendelse skyld/ ere tagne aff dage/ før end de bleffue døbte / oc dem holder mand at vere hellige oc salige. Saa acte wi ocsaa vore Børn / huilcke der hen dø wforuarendis / foruden Daaben/ at were salige/ huilcke wi dog gierne vilde lade døbe.

For det sidste faare giffuer S. Pouel it sprock til de Romere i det Niende Capit: aff den Prophetis Malachie første Cap: at Gud elskte Jacob oc hadede Esau / før end de bleffue fødde/ eller nogen aff dennem kunde giøre noget ont eller gaat. Der som nu Jacob haffde døet i Moders liff foruden omskærelse / oc Esau haffde bleffuet født oc omskaaren/ skulde da den som vaar vduald / bleffuet fordømdt / Fordi at hand icke bleff-

bleff omskaaren / oc den som Herren hadede bleffuit Salig for omskærelsens skyld? Det kand ingen sige / hui vilde mand da fordømme de arme Børn som hen dø foruden Daaben?

Den hillige Kircke haffuer icke heller vdeluct saadanne Børn fra deris Salighed / saa som nogle mene / thi endog de hellige Forfædre / oc wi ocsaa trenge hart paa Daaben / saa som en nødtørfftig ting til Salighed / saa beslutte wi dog / at huor som Gudfryctige Forælderis Børn icke kunde bekomme Daaben for de sagers skyld huilcke mand icke kand affuende (saa som kunde ske vnder Tyrcken / vdi Fengsel / eller ocsaa vdi Marcken / oc andre saadanne steder) at de samme Børn ere dog alligeuel icke der faare fordømde.

Keyser Valentinianus døde før=

foruden Daaben/huilcken hand dog begerede tilforn/oc dog regner S: Ambrosius hannem iblant de Saligis tal. Der som nu Forældrene haffde sind oc vilie til/ oc aff hiertet begerede at deris Børn kunde bliffue døbte/ oc det dog icke/ for stor nød oc trang skyld/ kunde skee/ da vil Gud ingelunde fordømme saadanne Børn.

Ja siger du/ Christus siger Johan:iij. Vden saa er at nogen bliffuer igen født/ formedelst Vand oc den hellig Aand/ da kand hand icke indgaa i Himmerigis rige. Der stadfester io Christus met sin eed/ at ingen kand bliffue salig/ vden hand bliffuer igen født formedelst Vand/ det er/ formedelst Daaben. Suar. Christi ord oc tale er sand/ at mand ickon aleniste forstaar hans ord ret/ Om omskærelsen

relsen haffde hand ocsaa giffuet saa-
dan aluerlig oc streng befalning/
Men dog alligeuel fordømde hand
icke dem/som døde for den Ottende
dag. Lige saa forkaster hand icke de
Børn som hastelige for nødsag hen
dø foruden Daaben. Marci i det
xvi. siger hand: **Huo som troer
oc bliffuer Døbt / hand skal
bliffue salig/Men huo som icke
troer / hand skal fordømis.**
Der binder hand først Troen oc
Daaben tilsammen/naar mand den
haffue kand. Men siden neffner
hand Troen alene oc lader Daaben
staa vden for/vißelige for den sag
skyld/at huor mand for nødsag icke
kand haffue Daaben/ At Gud icke
derfor vil fordømme/ efftersi den
Herre Christus/ effter sin tilsagn/
anammer de vfødde Børn/ som wi
mei

met vor Bøn bære til hannem / saa er ocsaa den hellig Aand tilstede / met Syndernis forladelse / Vandet er der ocsaa vdi begeringen / thi wi begere aff hiertet / at det maatte komme der til / at wi maatte ocsaa formedelst Daaben / bære Børnene til den Herre Christum. Dissimellom kunde wi bære dem til hannem formedelst Bønen / efftersi wi icke end kunde Døbe dennem / huilcken Bøn ingelunde vare nock / der som wi kunde døbe dennem / oc wi fortrædelige foractede saadan Guds Ordning oc skick.

Men her maatte nogen sige: Paulus siger jo til de Epheser ij Cap: **Wi fødis alle vredens Børn /** Oc Christus siger Johan: iij. Cap: **Huad som er født aff kiød / det er kiød / derfor maa i fødis paa ny**

ny igen. Huorledis kunde da de v=fødde Børn vere vdi Guds Naade? eller huorledis kand det igen fødis paa ny / vdaff den hellig Aand / det som icke endnu er født vdaff kiød? eller huorledis kand den hellig Aand saa=dant vdrette vdi Moders liff / for=uden Ordet / oc det vduortis Sacra=mente? Der suarer ieg saa til. Naar mand kand haffue de middel/ som Gud haffuer der til forordineret oc skicket / at vdrette hans gierning met / da skal mand for ingen deel for=acte dennem / men bruge dem met største flid / Oc er dog at wi ere for=plictige oc tilbudne / til saadanne middel / saa er dog Gud alligeuel icke der tilbunden / saa at hand icke skulde kunde vden dem giøre noget / Men hand som en fri Herre / kand effter sin mact / visdom / oc Barmhiertighed giøre oc vdrætte / huorledis oc huad hand

hand vil. Saaledis hellig giorde hand vdi Moders liff / Jeremiam Prophete oc S. Hans Baptist.

Der foruden kaldis ocsaa at fødis vdi den hellige Scrifft / icke aleniste vduortis at komme til Verden / aff Moders liff / Men det kaldis ocsaa at bliffue Menniske saa at naar Barnet begynder at leffue i Moders Liff / da sigis det effter Scrifftens art at vere født / saa som der staar Matt: i. Capittel. Det som er født i Maria / det er aff den hellig Aand / Det vaar Christus / Men wi ere icke vdaff den hellig Aand men aff Adam / vndfangne oc fødde i Synd oc fordømmelse / oc da allerede fødde i Synden / Naar wi først begynde at leffue / lang tid tilforn før end wi komme til Verden. Der faare / haffue ocsaa Børn vdi Moders Liff behoff / at de formedelst den hellig-

lig Aand igen fødis paa ny / det skeer naar de formedelst en trofast Bøn bæris til Christum / som tiforn er omtalet.

Der som ieg vaare en Jøde oc laae Fangen vnder Tyrcken / oc der vaare ocsaa en Christen hoss mig i det samme Taarn / hand begynte at predicke Christum faar mig / oc den hellig Aand / optende der offuer mit hierte / at ieg trode Euangelio. Oc ieg hørde at ieg ocsaa skulde lade mig Døbe / paa Jesu naffn / men ieg kunde icke komme der til / Oc maatte dø i Fengselit / foruden Daab. Skulde Christus derfor / paa huilcken ieg trode / icke giffue mig mine Synders forladelse / oc det euige Liff? skulde ieg derfor bliffue fordømt / at ieg icke haffde anammet Daabsens Sacramente? Huilcket ieg dog icke foractede? Nei sandelige / vdi nød oc trang

døber Christus selff / met den hellig Aand / formedelst Troen som Petrus siger / i Apostlernis gierningers x. Capittel / om de Hedninge vdi Cornelij hus / som haffde anãmet den hellig Aand / før end de bleffue døbte. Er det saa i sandhed / hui skulde det icke ocsaa gielde met de wfødde Børn? som wi formedelst vor Bøn bære til Christum. Vore wfødde Børn ere icke mere bundne til Daaben / end Jødernis Børn til Omskærelsen / oc ere dog foruden Daaben icke Christi Børn / Huilcken wi nu formedelst vor Bøn offre oc tilbære dennem / Oc der som det nu saa hende sig aff Guds tilladelse / at de fødis døde til Verden / eller vdi andre maade wforuarendis / foruden vor vitterlige forseelse / hen døde foruden Daaben / skulde wi da der faare fortuile paa Christi tilsagn / paa vor trofaste Bøn / oc deris

Salighed? Ney sandelige. De drenge som Kong Pharao lod druncknе/ før de bleffue otte dage gamle / at de skulde omskæris / de ere jo saa hellige Martyres / som de der bleffue druckneдe oc senckte/effter at de vaare omskaarne / Oc dette maa mand ocsaa bekiende / om de Børn som Herodes lod affliffue/for Christi skyld.

Der Israels Børn ginge vd aff Egypten / da kunde mand icke for nøds sag holde omskærelsen i fyrretiue Aar / men det vaare icke gaat / at de skulde alle vere euige fortaffte / som i medler tid hen døde / foruden omskærelsen / effterdi at de den begerede / oc icke foractede / Christus vil haffue Børnene til Himmerigs / oc siger: Lader smaa Børn komme til mig/Thi Himmerige er deris. Det er hans vilie / hand siger ocsaa fremdelis / at huad wi bede effter hans

vilie det skal bønhøris / Saa foracte wi jo nu icke hans vilie / hand vil at mand skal døbe smaa Børn / det vilde wi gierne giøre / men efftterdi de ere endnu wfødde / at mand icke kand døbe dennem / saa bære wi dem til hannem / formedelst Bønen / oc sætte dennem icke i Guds hemelige domme / men ere visse der paa / at de ere salige. Thi wi haffue der paa visse forjettelser / som i haffue hørt. Men at Augustinus saa kort beslutter / at alle de Børn son icke bliffue døbte / ere fortaffte / det giør hand for de Pelagianers skyld som slæt foractede Daaben. Men haffde hand bleffuet atspurt / foruden denne trætte / om de Christnis Børn icke kunde bliffue salige / der som de for nød oc trang icke kunde komme til Daaben / da haffde hand visselige met sin Læremestere Ambrosio beslutttet / at naar mand

aff en falsk mening / eller oc aff foractelse / icke vil lade dennem komme til Daaben / at de da maa vere forkaffte. Men huor mand icke kand haffue Daaben / oc Forældrene begere den dog storlige / oc baade met Bøn oc andet giøre deris der til / da forkaster Gud icke de Børn. Met Hedningers / Tyrckers / Jøders oc foracteris Børn/haffuer det en anden besked.

Men her skal ingen met denne trøst / giffue Aarsage til at holde Børnene fra Daaben/oc met ret forraad forholde Daaben / met de arme Børns store fare : Meget mindre kunde de slemme Mennisker her met behielpe sig / som hemelige omkomme de Børn som de haffue født vdi Horerj oc Skørleffnet / paa det at de kunde der ved bliffue ved deris ære oc gode rycte / som de mene / oc der effter

sige / at effterdi de arme Børn kunde bliffue salige foruden Daaben / saa er det ickon om dette timmelige liff at giøre : Men huad kommer denne trøst dem ved / ere jo dog saadant folck ingen Christne / men verre end Hedninge / som icke ville lade deris Børn komme til Daaben / det maa skee vdi huad maade oc met huad practicker det kand / saa skulle de dog lide støre fordømmelse end Hedningene / vden saa er / at de giører en sand oc aluerlig penitentze. Der til kunde saadanne folck / huercken bede for sig selff / eller for deris liffs fruct / Thi ingen kand bede met saadan en Samuittighed / naar mand saa Obenbare synder / imod Guds bud. Huor mand icke bede / der bliffuer mand icke delactig vdi Guds foriettelser / der offuer / gaa saadanne Forældre met deris Børn vdi Helffuedis Ild: Men huad ieg til-

tilforn haffuer sagt / det kommer aleniste Christne Ectefolcks Børn ved.

Ja siger du / huor faare begraffuer mand somme steder de wdøbte Børn hemelige / foruden Klocker oc sang? Suar / Det forhindrer dennem intet deris Salighed / lige som Klocker oc sang hielper ingen til Salighed / Men de som den seduane optenckte / haffde maaske føye eller ingen forstand der om / dog de giorde det for den sag skyld / at effterdi de icke vaare obenbare / formedelst de besynderligste Ceremonier intagne i den Christne Menighed / da vilde de oc saa lade det bliffue met de andre Ceremonier. Dernæst vilde de paaminde Foreldrene / at om de i nogen maade haffde giffuet Aarsage der til / da skulde de det betencke / oc giøre penitentze / angre oc fortryde det / oc affbede det hoss Gud / vdi en stadig Tro. For

det sidste / at ocsaa andre folck kunde tage exempel der aff / oc see til met gantske flid / at Børnene icke bliffue horhindrede fra Daaben. Men om dette stycke haffuer ieg vel mere end nock talet / huo der om begerer videre vnderuisning / hand maa læse Her Mechaelis Celij predichen / som skede hoss børne Daaben tij Arnsteen / 1558 Item / Pomeranum offuer den xxix. Psalme.

Her om kant du ocsaa læse videre Trøst / vdi Doctor Niels Hemmingsøns Bog om Ecteskaff / paa det 268. blad. Item / vdi Liffsens vey. paa det 140. blad.

IIII.

Den Fierde vanlycke som kand tilslaes met de nyfødde Børn / er at de stundem fødis til Verden / met lyde oc vanskaffte Ledemod / oc vnder

tiden

tiden fødis døue/dūme/blinde oc lamme til Verden. Det er atter fromme Forældre it stort Kaarſſ/ men de ſkulle tencke at Gud lader intet ſkee til forgeffuis/ oc at ſaadan vanlycke icke tilſlaes vden hans forſiun / oc offte derfor aff Gud tilſkickis/ paa det at Børnene icke ſkulle met groffue Synder oc Laſter / forgriffue ſig imod deris Skabere / eller imod deris Næſte. Saa ſom mand tit oc offte finder mangt it ſunt/ført/oc velſkabt Menniſke / ſom ſkendelige vanbruger ſaadan ſin Sundhed oc Førlighed / til allerſlemmiſte miſbrug / til at røffue/ ſtiæle / myrde / antette falſk Lærdom oc andre ſaadanne ſkendelige laſter/ huilcke det haffde verit meget bedre/ at de haffde bleffuit fødde Dumme/ Døue oc Lamme. Derfor ſkal mand her vdi betencke / at vor Herre Gud vil ſtundem/ formedelſt ſaadan van-

 lyck-

lycke / affuende tilkomendis oc euig skade.

Der hos kand mand ocsaa der aff trøste sig / at saadan skrøbelighed lyde oc breck er Legemlig / oc kand icke forhindre oss noget til vor Salighed. Oc endog at somme Børn ere Dumme / saa ere de dog meetige Predickere / paa huilcke andre folck kunde speile sig / oc frycte Gud / icke vere trygge oc Vgudelige / thi de see der faar øyen / huad Gud kunde lade dem vederfaris / oc de Vgudelige tage Aarsage aff dennem / at giøre penitentze oc omuende sig. Thi saadanne arme / skrøbelige / vanføre smaa Børn / giøre mangen den tancke / at mand tencker ved sig selff: See / giør Gud saadant ved de arme Børn / huad haffde du da vel fortient / der som Gud vilde handle met dig effter sin strenge Retfærdighed / huilcket

endelige vil skee / der som du icke giør en sand penitentze.

For det sidste / haffue saadanne Børns Forældre her met at trøste sig / at Gud baade kand oc vil i det tilkommendis euige liff / Læge oc hele den skøbelighed / oc breck som de her see / paa deris Børn / huor de da skulle faa glæde oc lyst i steden for den sorge oc bedrøffuelse de her lide / som Christus siger Matt: v. Salige ere de bedrøffuede / thi de skulle husualis.

Lige saa skal mand ocsaa dømme / om de Børn som fødis vanuittige oc affsindige / bliffue arme Taaber Narre oc giecke / oc icke haffue deris sind / oc ere dog tit oc offte behageligere faar Gud / end mangt it viist oc forstandigt Verdsens Menniske / som icke bruger sine sind oc forstan-

dighed ret / effter Guds vilie. Thi saadanne arme Mennniske / ere icke der for vnder Guds vrede oc vgunst / saa som det exempel / om den som bleff blind født hos Johannem i det Niende Capit: vduiser. Der Disciplene spurde vor Herre Christum / om hans Forældre / eller hand selff haffde saadant fortient met sine Synder? Da sagde Herren: Der haffuer huercken denne eller hans Forældre syndet / men der faare er hand blind fød / at Guds gierning skal bliffue obenbare paa hannem. Vdi denne vanlycke kant du læse videre trøst / i Doctor Niels Hemmingsøns bog om Ecteskaff paa det 289. blad. Det maa nu vere nock om dette stycke / Oc der met maa det bestaa sig / om den vanlycke som kand tilslaes met Børn vdi Fødselen.

Om

føde døde Børn

Om det Andet.

For det andet/ hender det sig ocsaa vel vndertiden / at fromme Christelige Forældre haffue sunde/ føre oc farske Børn / huilcke dog ere Vgudelige/ onde/ wlydige / oc skicke sig ilde. Disse Forældre skulle tage trøst oc husualelse / aff det som alle Ectefolck vdi almindelighed / ja alle Christne som Gud besøger met Kaarsset / skulle trøste sig met/ som er.

Først / at ihuad Kaarss oc modgang oss tilkommer / da skeer det icke wforuarendis / aff slumpelycke/men paaleggis aff Gud / met hans vilie oc vidskaff.

For det andet/at det icke skeer aff vrede eller had / men aff Guds naadige/milde oc Barmhiertige vilie.

For det tredie/ at saadanne Forældre

ældre icke bære saadant Kaarss alene/ men mange fromme helgen oc Gudfryctige Menniske / haffue maat lidt oc baaret met dennem.

For det Fierde/ at det er ickon it timeligt oc icke euigt Kaarss / oc faar der faare en god ende.

For det Femte/at Gud haffuer alligeuel icke forglemt dennem / men seer daglige til dennem / hører deris Bøn/ oc vil formilde deris Kaarss/oc endelige slæt oc aldelis forløse dem der aff/oc giøre dem euige salige.

Disse stycker at forklare/vilde nu her vere forlangt / huo som enten met dette Kaarss eller anden modgang er bestedt/ Hand læse sig vdi den skøne Bog/ som Hederlig oc høylært Herre Doctor Niels Hemmingsøn haffuer screffuet om Ecteskaff / paa det 297. blad. Item/Liffsens vey/det 151. blad. oc siden fremdelis til det 155. Der for-

uden daglige høre Guds ord / mercke grandgiffuelige / naar det faaregiffuis aff predicke stolen / trøst oc husualelse vdi bedrøffuelse oc modgang.

Om det Tredie

For det Tredie / tilslaes ocsaa vel stundem / fromme Christelige Forældre denne sorrig / at deris Børn som de haffue opfødt / met deris store suare arbeide / møde / oc icke liden omkastning / aff huilcke de nu kunde haffue trøst husualelse oc glæde / at de wforuarendis jemmerlige omkomme / falde oc sla sig ihiel / druckne eller myrdis oc affliffuis. De Forældre som saadant vederfaris / skulle da icke knurre imod Gud / eller fortuile paa hans Naade / oc vdlegge det til it tegen / om hans grumme vrede oc wgunst. Men sige met den helllge Job. Herren gaff / Herren

taag/

staag / Loffuet vere Herrens Naffn. At mand sørger / er Menniskeligt / men at mand der hos bekiender / Guds vilie / det er Christeligt. Saadan vanlycke er vederfaret mange Helgen. Vor første Fader Adam / bleff hans fromme Søn Abel ihielslagen for / Men det vaar icke derfor it tegn til / at Gud vaar hannem vred oc vgunstig / eller oc endelige vilde forskyde hannem. Jacob miste sin Søn Joseph / viste icke heller andet / end at vilde Diur haffde reffuet hannem ihiel / hand vaar derfor icke forkast aff Gud.

Saa ere vore Børn som ere Døbte / oc optuctede vdi den Christelige Lærdom oc gode seder / icke forkastte / ihuad middel Gud kalder dennem heden ved / men de forflyttis ickon aff dette leffnet / hen i it bedre / oc ere alligeuel vore Børn.

Naar du ſkicker din Søn hen vdi fremmede Land/endog du icke ſeer hannem / ſaa er hand alligeuel din Søn. Meget mere naar du formedelſt den naturlige Død / eller vdi andre maade forſkicker din Søn eller Daatter/ hen til ſin Farfader / Gud ſelff vdi det Himmelſke fæderne Land. Ja da haffuer du den trøſt / at du icke aleniſte haffuer en Søn eller it Barn / men en vdødelig Søn oc it euigt Barn/ ſom aldrig døer eller bliffuer borte / oc det er dig viſſere end tilforn / der du huer ſtund oc time/ haffde dig at befrycte at dit Barn kunde dø. Men dette hører hen til Ligpredicken. Vilt du der om vide ydermere trøſt / da læſ vdi Doctor Niels Hemmingſøns bog om Ecteſkaff / paa det 294. blad. Den euige Gud trøſte alle Gudfryctige Forældre / ſom enten denne eller anden modgang ſlaes til / oc vere

Trøst for

dennem Naadig / oc Barmhiertig for Jesu Christi / sin kiere Søns/vor Herris oc Frelseris skyld Amen.

Trøst

Trøst oc husualelse.
for wfructsommelige Ectefolck:

DE Try stycker som wi haffde vdi begyndelsen fremsæt / oc loffuet at ville forhandle / som er / først Trøst oc husualelse for fruglige oc fructsommelige Dannequinder / er Barselquinder / vdi fødsels nød / Der næst for dem som det gaar saa hart at de maa sætte liffuet til. Fremdelis for dem som føde vanskaffte eller døde Børn / eller oc Børnene hasteli-ge hendø / foruden Daaben / dem haffue wi her til aff Guds naade forhandlet oc fuldkommet. Nu ville wi oc saa tage det fierde stycke for / som er dennem anrørendis som Gud icke lader denne timelige velsignelse veder-

 faris /

faris/at de maa haffue Børn oc liffs arffinge / Der om taler den hellig-Aand vdi Viißheds Bog/ i det tredie Cap: saaledis.

Salig er den vfructsommelige/som er vbesmittet / den som er vskyldig/ i den syndelige Seng/Thi hun skal nyde det/ paa den tid / naar mand skal døme Siællene. Disligeste en vfructsommelig som giør intet vretfærdigt met sin Haand. Oc tencker / icke ont imod HERren. Hannem skal giffuis en besynderlig gaffue for hans Tro / oc en bedre deel i HERRENS Tempel / Thi gaat arbeyde giffuer hellig løn/

oc forstandigheds Rod raad-
ner icke.

Her høre wi gode venner / at de wfructsommelige ere icke der faare forkaste aff Gud / fordi at denne timelige velsignelse met Liffsens fruct / er dennem aff Guds synderlige vilie betagen. Men der som de haffue Troen / til Jesum Christum / oc icke met ret forsæt oc raadende raad / synde imod Samuittigheden / da skulle de icke mindre end andre Christne / vere vdi Guds yndist oc Naade. Wi ville nu dennem til trøst / fremsætte oc tilkiende giffue try stycker.

Først / huorledis det haffde sig hos Jøderne / met dem som vaare wfructsommelige / oc huorledis det tuert om igen haffuer sig met oss Christne.

For det Andet / huorledis Ecte-

folck skulle bede oc paakalde vor Herre Gud/om Liffs fruct.

For det Tredie / Huad de skulle trøste sig met / om Gud icke giffuer dem Børn.

Om det Første.

Først / haffue wi her at mercke / at wfructsommelighed vaar actet hos det Jødske folck/for en synderlig forbandelse oc Guds vredis tegn/ saa at de Ectefolck / som icke finge Børn / vaare der offuer saare bedrøffuede/ oc maatte tencke / at de haffde met deris Synder saa saare forseet sig / oc saa aldelis fortørnet Gud/ at de haffde faaet saadan vrede oc wgunst aff hannem / at hand icke vilde forsee dennem Børn / det vaar dem it stort oc hart Kaarss / oc giorde dem icke liden bekymring oc besuering / huilcket Augustinus ocsaa tilkiende

kiende giffuer. *Questi* : 17. *Veteris & nouj Testamentj*. Der til vaare ocsaa saadanne folck actede aff andre/ for forbandede oc forkaste folck/ oc vaare der faare aldelis foractede/ saa at det vaar en stor skam / naar nogen leffde foruden Børn. Dette kom nu aff tre Aarsager.

Først laa folcket i sinde / det Moses haffde screffuet: Gud skaffte Menniskenn / hand skaffte dem en Mand oc en Quinde/ oc velgsignede dem/ oc sagde/ voxer oc formerer eder / oc opfylder Jorden. Denne Guds befalning oc ordning / haffuer Adam stedse oc altid predicket / oc ført den til sine efsterkommere / her aff haffue de nu besluttet: At huor denne velsignelse icke fants vdi Ecteskaff / der

maatte visselige vere forbandelsse / oc Gud maatte vere vred paa dennem / oc det haffuer i Sandhed veret de wfructsommelige it hart Kaarss. Thi at vere wfructsommelig / oc icke haffue Børn som andre folck / det er i sig selff hart oc tungt nock. Men naar dette kommer der til / at mand skal høre / der er Guds forbandelse / mand er icke vdi nogen act eller anseelse hos Gud / eller oc i det mindste er foractet iblant andre Quinder / vdi Guds menighed (saa som Israel vaar Guds folck) da er det en meget haardere handel.

Der næst / haffde Gud ocsaa tilsagt det Jødske folck / at hand vilde giøre dem til it stort folck / oc drabelige formere oc mangfoldig giøre dennem / saa som Stiernerne paa Himmelen / oc som Sanden paa Haffsens baandt. Ja hand haffde loffuet

dem/ at Messias skulde fødis aff deris slect oc affkomme. Naar nu nogen bleff formedelst wfructsommelighed/berøffuit den ære/ at hand icke ocsaa formerede oc forøgte hoben / eller oc hialp til at fordre/ fremdrage/ oc opholde den Bul oc stãme som Christus skulde fødis aff / da vaar det actet for it synderligt band oc stor skam / haanhed /oc forsmædelse.

For det sidste/ haffde Gud ocsaa giort dette folck denne vdtrychte tilsagn. J den femte Mosi bog / i det siuende Capittel. At der skulde ingen iblant dem vere wfructsommelig. Naar nu nogen vaar wfructsommelig / da meente de icke andet / end at Gud haffde frataget dem den almindelige foriættelse. Oc der som end nogle kunde formedelst Troen / til den forloffuede Messiam / trøste sig ved sig selff / met Syndernis forladelse oc

Guds Naade / saa fulde der ſpog megen ſkrøbelighed oc bedrøffuelſe imet / oc denne forſmædelſe giorde dennem ſaare ont / at de alligeuel ſkulde actis oc regnis for de folck / ſom vaare forkaſte oc forſkudne aff Gud / oc der til vere foractede aff huer mand / ſaa ſom mand kand ſee paa den fromme Rachel / hun gick hen vdi fem eller ſex Aar / oc fick ingen Børn / Hendis Syſter oc diſligeſte tienſtequinderne / fødde Jacob den ene Søn effter den anden / der vaar idel Guds velſignelſe klarlige faar øyen / men hun bleff foractet / oc ſaare bedrøffuet / indtil at Gud endelige ocſaa bønhørde oc anſaa hende / oc begaffuede hende met en vng Søn / da bleff hun oc ſaare glad / oc ſagde: Nu haffuer Gud taget min forſmædelſe fra mig. Thi det vaar hende tilforn en ſtor haanhed.

Lige saa sagde oc den hellige Elizabeth S. Johannis Baptistæ Moder / der hun effter lang forsmædelse bleff fructsommelig. Saa haffuer Herren giort mod mig / i de dage der hand ansaa mig / at hand skulde tage min blusel fra mig ibiant Mennisken. Hvilcket Engelen ocsaa gaff at forstaa / der hand sagde til Maria: See / din fencke Elizabeth er ocsaa fructsommelig / paa sin alderdom / som er i rycte at hun er wfructsommelig. Det er / den som vaar i huer mands mund oc foractet aff alle / at hun vaar wfructsommelig / oc der faare dømdis at vere forkast aff Gud.

Saaledis stod det hos det Jødske folck / men hos oss Christne haffuer det en anden leilighed / Thi endog der vel findis mange fromme Ectefolck / som fattis denne legemlige

velſignelſe / oc i ſandhed haffue ſtor begering oc attraa der til / oc lengis ſaare effter Børn / oc efftersi at Gud icke giffuer dem / da bekumre de ſig icke lidet / ſaa tørre de dog icke reds eller frycte / for Guds vrede / eller for for=actelſe aff andre folck. Deris Sam=uittighed bliffuer dog der met icke be=ſuærit / det kommer dem icke heller til haanhed oc bluſel iblant andre folck / ſaa at mand end vel finder de der ere lige glade / at de icke faa Børn / oc vilde icke en gang ynſke eller begere at haffue dem. Men de ere icke ret=ſindige forſtandige Menniſke / for dennem er denne tale icke giort / Ere de dog verre end Hedninge / huilcke der ſagde: Det er en ſorgefuld handel / naar en haffuer nock / oc maa dog ingen arffuinge haffue. Tuert om igen er ingen ſtørre glæde eller lyſt / end at lade ſmucke / viſe oc vel optucte=
de

de efftertommere effter sig. (*Menander.*

Aff Musonij Scrifft er at forstaa / at mange Wgudelige folck haffue beflittet sig / at vere foruden Børn / oc haffue met Traaldom oc wtilbørlig Lægedom forhindret fructsommelighed / eller oc fordreffuet liffsens fruct (saa som mand endnu vel finder saadanne fortuilede onde oc slemme Mennisfe) Til huilcket Offrighed maatte haffue indseende / oc for den skyld giorde saadan en ordning oc skick / at mand gaff dem en synderlig belønning / oc giorde dem stor ære/som opfødde mest Børn vdi Ecteskaff / oc lagde dem en synderlig straff paa / som forsømmede deris Børn / eller oc ingen Børn finge. Ja det vaar saa forordnet (*lege papia & Iulia*) at de som vaare wfruct-

fructsommelige maatte icke arffue dem som finge Børn / ihuor nær de hørde dem til. Oc det vaar i Sandhed strengt nock / oc denne Low varede indtil den store Keysers Constantinj tid / huilcken det afflagde. (*Eusebius lib: 4. vitæ constant. Franciscus Baldiuius, lib: 2. de legibus constant: M.*) Det maa vere sagt / om skilsmisse imellem wfructsommelighed / hos Jøderne oc hos de Christne / at det haffuer der verit meget tungere oc besuerligere / for Samuittighedens skyld / end nu hos de Christne.

Om det andet.

For det Andet skulle Ectefolck alligeuel / bede Gud vor Herre om Børn oc Liffs fruct / Thi at efterdi de ere Herrens gaffue oc skenck / som

som den hunddret otte oc tiuende Psalme siger / aff huem skulde mand da ellers bede oc begere dennem / end aff den som kand giffue dem ? Endog mand finder mange folck/ som tilforn sagt er / der icke begere Børn / oc end bliffue vrede der til / bliffue wtaalmodige/ bande deris Høstruer / oc handle ilde met dennem / naar de ere fructsommelige oc føde Børn (saa som her end ocsaa i disse Land findis saadanne omflotter) Omflotter kalder ieg dennem / thi de ere icke verde at kaldis Menniske / de beuise ocsaa met Gierningen / at de huercken tro eller forlade sig paa den almectigste Gud/ oc der faare for deris skyld passe de icke dert paa / at der aldrig føddis noget Menniske til Verden. Det ere forfærderlige Synder / at it Menniske skal saa slæt oc aldelis frauende sig fra Gud oc all naturlig kierlighed / huilket

ket vaare meget for grofft / iblant de wmælende Best oc Diur.

SAa finder mand fire slags folck der begiffue sig vdi Ecteskaff.

Først ere nogle / huilcke ere den aller største part / som ickon for vellyst skyld/ tage sig Høstruer / de skøtte icke stort om Børn / det er dem ickon der paa at giøre/ at de kunde haffue glæde oc vellyst / oc at de haffue nogen som tager vare paa dem/ røcter dem / reder mad/ oc giør dem til gode / de betencke icke rettelige / huor til Gud haffuer stifftet oc indsæt denne Stat/ de bede Gud icke om Børn.

Der næst ere oc andre /som for Gods oc Penninge skyld giffte sig/ faa sig stundem gamle vdleffuede eller saare rige Quinder / hues Drenge oc tienere de maa dog vere / oc giøre huad de ville haffues giort / de haffue icke megen glæde der hos / oc dennem

skeer ocsaa ret / som Berhardus siger.

Det tredie slags giffter sig for den sag skyld / at de kunde fly Skørleffnet / de skøtte icke saa nøye om Børn / giffuer Gud dem / da ere de der met til freds / haffue dem kier oc optucte dem / men giffuer hand ingen / da bekumre de sig icke stort der faare.

Men det fierde slag / gaar langt for dennem / huilcke derfor giffue sig vdi Ecteskaff / at de haabis til at bliffue Forældre / oc føde Børn / der hen staar alt deris Haab / Bøn / lyst / oc begering / de ere Engle at regne imod de andre / oc det slag ere mindst vdi Verden. Thi det er icke en ringe ting / naar mand veed oc seer / oc forfarer hos andre / huad for møde oc wmage / sorg oc arbeyde / wro oc omkaastning / met megen anden wtallig

bemødelse/oc besuering / der sig begiffuer vdi Husholdning / met Børn at opføde/ at mād alligeuel icke acter saadant / men aleniste met stor begering oc attraa/ tracter effter Børn / oc ynsker dennem at giffuis aff Gud. Thi maa de vel kaldis Engelske Ectefolck/ de see oc betracte / huor til denne stat er i begyndelsen indsæt oc ordineret aff Gud/ Thi som sagt er / Gud skaffte Menniskken/ sig til it Billede/ effter Guds Billede skaffte hand dennem hand skaffte dem en Mand oc en Quinde / oc velsignede dem/ oc sagde til dennem: Werer fructsommelige oc formerer eder/ opfylder Jorden. Saadan velsignelse begere Christelige Ectefolck/ oc giffue sig derfor i Ecteskaff / at de ville føde

Børn/ men dog vide de/ at det staar altsammen til Gud oc i Guds haand/ om de kunde faa Børn eller icke/ Der faare bede de oc begere dem aff Gud/ oc bekiende at de icke haffue dem aff dennem selff/ men aff Gud.

At mand giør ret oc Christelige der vdi/ naar mand paakalder Gud om Børn/ kand besynderlige her aff beuisis/ at de ere Herrens gaffue/ huilcken hand gierne vil skencke Menisken/ da maa det jo oesaa vere hannem diss behageligere/ naar mand der til ydmygelige vdi Troen/ paakalder oc beder hannem der om.

Der næst er saadan Bøn icke imod Guds gode vilie/ saa fremt som mand ickon setter sagen i hans haand/ thi det er hans vilie/ at denne stat skal besynderlige holdis ved mact oc fremdragis/ for den skyld/ at der vdi skulle Børn opfødis/ oc Menniskens

skens kiøn formeris / at hans Himmerige ocsaa kand saaledis bliffue opfylt.

Her offuer haffue wi ocsaa de fromme helligens exempel vdi Scrifften/ huilcke der haffue paakaldet oc bedet Gud om Liffs fruct. Den fromme oc hellige Patriarck Isaac / taag en from dydelig oc vel optuctet pige / Rebecca til ecte / huilcken vaar vel vdi tiue Aar wfructsommelig/at hun føde hannem ingen Børn. Hand lod dog derfor icke aff at giøre sin Bøn/ men haffde it gaat haab / Huo veed (tencke hand) Gud er Almectig/ hand kand end nu vel forsee mig Børn aff min Høstru. Der for siger ocsaa Texten i Mose første Bogs femte oc tiuende Cap: Isaac bad Herren for sin Høstru / oc Herren hørde hans Bøn / oc Rebecca bleff fructsommelig.

Det er spotteligt faar Verden/ oc hun holder det for spe/ at Jsaac i saa maade beder for sin Høstru/ efferdj at der dog mange Quinder bliffue fructsommelige / som icke en gang haffue bedet vor Herre Gud der om/ Jja saae heller/ at det ginge an- der ledis / oc bade heller / at Gud vilde beuare dem fra Børn. Men det er ret / at Verden allestede forarger sig paa Guds gierning / hun er icke bedre verd. Men Christne Menniske skul- le holde meget aff denne Jsaacs bøn/ Thi der seer mand / huilcken en Tro den mand haffuer hafft / huilcken en Taalmodighed oc haab der hos haff- uer veret vdi hannem / desligeste vdi hende / endog at hun vel for sin w- fructsommelighds skyld / haffuer ve- ret bedrøffuet oc sorgefuld / saa lader hun haabet dog icke slæt falde / hun haffuer it gaat hierte / en hiertens

Tillid til Gud / at hand skulde end en gang betee sin Naade / der som det icke vaare hans ære / oc hendis Salighed imod / derfor sætter hun det i Guds haand / oc holder alligeuel fast ved med Bønen. Oc her aff skulle wi nu lære / at frembære all vor nødtørfft faar Herren vor Gud / icke alene den Aandelige / men ocsaa den Legemlige.

Oc kunde Ectefolck met en god Samuittighed / stedse oc altid saaledis bede oc sige.

O HERRE Gud Himmelske Fader / du som haffuer / effter din Guddommelige gode vilie oc behagelighed / føiet oss tilsammen / i denne hellige Stat / huilcken du ocsaa vdi begyndelsen haffuer

uer velsignet / oc indtil denne tid beprydet met Liffsens fruct Wi bede dig / der som det kand ske til dit hellige Guddommelige naffn ære / oc dit Rigis formering / oc oss til glæde / at du vilt ocsaa forsee oss met fornufftige / sunde oc karske Børn / for din tilsagn oc feriettelsis skyld / ved Jesum Christum din kiere Søn vor Herre / Amen.

Eller saledis.

O Euige Barmhiertige Gud / du som besynderlige for denne Aarsage skyld haffuer stifftet oc ordineret

ret Ecteskaff / at det Menniske-
lige kiøn skulde der ved forme-
ris oc opholdis / paa det du oc-
saa kunde der vdi altid paakal-
dis / loffuis / æris / oc prisis som
en euig / sand / leffuendis oc al-
mectig Gud / i Himmelen oc
paa Jorden. Wi bekiende at
denne frucsommelige formerel-
se kommer icke aff Sternernis
eller Himmelens løb / eller aff
Menniskén / Men gum haffuer
sin begyndelse / oprindelse / oc
fremgang aff dig : Du som oc-
saa alene est den / som Prophe-
ten siger / Som giør det / at
den vfructsommelige Quinde /
maa glæde sig vdi Husit aff

mange Børn. Wi bede dig/ ocsaa met ydmyge Hierter/ Du vilde vdi dette vert Ecteskaff/ naadelige forsee oss met en salig Liffs fruct / lige som du i fordum tid / mildelige met en rig velsignelse / haffuer begaffuet de wfructsommelige Forældre/ Helkanam / oc Hannam / aff huilcke den hellige Prophete Samuel bleff fød. Item/ Joachim oc Annam / aff huilcke der effter føddis den høyloffuede Jomfru / Maria/ din kiere Søns Jesu Christi Moder. Item / den fromme Zachariam oc Elizabeth/ aff huilcke Johannes Baptista er

 kom=

kommen. Paa det at din Kircke oc Rige kand formedelst saadan din Guds gaffue/ videlige formeris/ oc Ecteskaffs kierligheds baand immellen oss vere diss fastere oc brendeligere / At wi ocsaa met vor Liffs fruct/ oc den met oss / maa loffue oc prise dig / her timelige / oc der vd euighed / ved Jesum Christum din Søn / vor Herre/ Amen.

Saaledis bad ocsaa den hellige Rachel / at Gud vilde forsee hende met Børn / oc ligger hun saa hart vdi denne sin Bøn/ at hun gierne vil forlade all anden ting / ja ocsaa dette timelige Liff/ der som det ickon kunde vere mueligt / at hun en gang kunde

bliffue Moder / Oc der Gud bønhør-
de hende / oc gaff hende en Søn / be-
gerede hun end en / oc sagde : Gud
Herren giffue mig end en Søn der
til. Der som Gud icke haffde ladet sig
saadan hiertens oc trofast begiering
behage / da haffde hand icke heller
bønhørt hende.

Vdi Samuels første Bog / i
det første Capittel / staar screffuet/om
en from Mand / som hed Elkana/
hand haffde to Høstruer / Hanna oc
Peninna / Peninna haffde Børn/
men Henna haffde ingen/ thi hun-
vaar wfructsommelig / Den anden
hoffmodede sig aff sin fructsomelig-
hed / oc bedrøffuede Hanna / oc brey-
dede hende det saare/ saa græd hun da/
oc Aad icke tit for graad. Hendis
Mand trøstede hende / thi hand haff-
de hende kier/oc sagde : Kiere Hanna
hui er dit hiertte saa bedrøffuet er ieg
dig

dig ick bedree end ti Sønner? Hanna stod op/ effter at hun haffde sidet i Silo / oc vaar bedrøffuet aff hiertet/ oc bad til Herren i Templet / græd oc sagde: Herre Zebaoth/ Er det saa at du seer til din Tieniste quindis ælendighed / oc tencker paa mig / oc icke forglemmer din Tieniste quinde / oc du vilt giffue din Tieniste quinde en Søn/ da vil ieg giffue Herren hannem i alle hans liffs dage. Gud hørde hendis Bøn / oc hun bleff siuglig / føde en Søn / oc kallede hannem Samuel / thi ieg haffuer bedet hannem aff Herren/ sagde hun / Oc der hun haffde vant hannem aff / førde hun hannem / til Silo / oc offrede Herren hannem i sit hellige Tempei / til at tiene der all

sin liffs tidt / oc tackede Gud for sin velgierning / met en deylig oc konstig Psalme / som staar vdi Samuels første Bogs andet Capittel. Oc Samuel bleff en stor Prophete faar Herren / oc en Domere eller Øffuerste / for det ganske Israels folck / oc regerede Israels folck alene / oc nogen stund met Kong Saul / vdi fyrretiue Aar. Saa vel lyckedis Hanne Bøn.

Oc skulle her aff alle fromme Forældre lære / naar de paakalde Gud oc bede om Børn / at de da ocsaa skulle tilbiude sig / at opføde dem vdi Guds fryct / hannem til ære / oc andre folck til nytte oc gaffn. Oc naar som Gud giffuer Børn / skulle de ocsaa met all flid legge vind paa / at fuldkomme deris løffte oc tilsagn / oc trolige holde det fast / som de haffue loffuet oc tilsagt Gud.

I det Ny Testamente haffue wi ocsaa it Exempel i den prest Zacharia/som met sin gamle Elisabeth/ vdi mange Aar paakallede Herren/ om en Liffs arffuing /paa det sidste bleff hans Bøn hørt / oc Engelen obenbaredis faar hannem i Templet/ oc sagde til hannem : Frycte dig icke Zacharia / Thi din Bøn er bønhørt. Oc din Høstru Elizabeth / skal føde dig en Søn/ hans naffn skalt du kalde Johannes/ oc du skalt haffue glæde oc fryd aff hannem / Oc mange skulle glædis i hans fødsel. Der kom vor Herre Gud langsomt oc seent / men dog saare vel/ Der Faare skal det och saaledis gaa til met Bønen /at bede om Børn. Gud er alting muclig. Dauid siger i den

hundret oc trettende Psalme: Huo er som Herren vor Gud? hand som giør at den wfructsomme=lige boer i Huset / at hun bliff=uer en glad Barne moder.

Om det Tredie.

For det Tredie / Efftterdi at det alligeuel Offte begiffuer sig / at denne Bøn om Liffs fruct/ocsaa bliff=uer affslagen for Gudfryctige oc tro=faste Forældre / saa at hun icke bliff=uer bønhørt / for Aarsager skyld/som Herren vor Gud vel veed / Thi det skeer i Sandhed/ icke vden Guds ord=uing / at Forældre icke affle Børn met huer andre. Derfor skulle de oc=saa annamme saadant taalmodelige aff Herren / oc vide/ at deris Ecteskaff er alligeuel it ret Ecteskaff faar Gud/ oc it Billede eller hemelig malning/

om

om Jesu Christi kierlighed / til hans Kircke oc menighed / Desligeste en Guddommelig lægedom oc middel / at fly Horerj oc all wrenhed / som Paulus klarlige giffuer tilkiende 1. Corinth: 7. **For skørleffnetz skyld skal huer haffue sin egen Hostru / oc huer haffue sin egen Mand.**

Der næst skulle saadanne Ectefolck / søm ingen Børn haffue / ocsaa dette betencke / at om de end skønt en tid lang / eller oc slæt aldelis all deris Liffs tid bliffue wfructsommelige / Saa ere de dog icke diss mindre delactige vdi Guds velsignelse. Thi endog at denne velsignelse met fructsom̃elighed / er den gantske Ecteskaffs stat tilsagt / vdi almindelighed / saa giffuis hun dog icke alle vdi denne stat: Men effterdi det er en Legemlig gaffue / da

vddeler Gud hende / effter sit Gud=
dommelige raade / oc behagelighed /
saa som hand veed at huer er nytte=
ligst oc mest tienstactigt / oc giffuer
saaledis Børn i Ecteskaff / eller giff=
uer ingen / tager dem heden eller lader
dem leffue / effter sin naadige vilie oc
behagelighed / dog altsammen de
Gudfryctige oc dem som rettelige elske
hanem / til det beste / om det end stun=
dem er en straff oc refffelse / for Syn=
den som er fremfaren / eller oc en for=
uaring for tilkommendis skade / eller
oc at forsøge Troen / som det gick
met den hellige Job / Huilcken der
effter Guds tilladelse / miste alle sine
Børn / oc beholt intet igen vden al=
eniste sin Hustru / aff huilcken hand
dog icke haffde trøst oc husualelse /
men hun vaar Satans methielper=
ske / til at plage oc bespotte Job / Saa
vaar dog Job alligeuel velsignet /

 Gud

Gud behagelig oc kier / oc effter hand vaar prøffuet lige som Guld / bleff hand siden meget ypperligere trøstet / oc ydermere met Legemlige gaffuer velsignet. Der til er Gud icke aleniste tilbunden til en Velsignelse / men hand haffuer alt mere end en / hand er rig paa Velsignelse / der som hand icke giffuer Ectefolck denne velsignelse at de bliffue fructsommelige / saa kand hand vel der for giffue dem en anden / der som de ville tro oc forlade sig paa hannem. Kommer icke den Velsignelse som saa heder: Din Hustru skal bliffue som it fructsommeligt Vin træ / trint omkring dit Hus / dine Børn som oliequiste omkring dit Bord. Saa skal dog visselige den Velsignelse komme / som

saa heder: Herren skal velsig-
ne dig aff Zion / at du skalt see
Jerusalems lycke / i alle dine
dage.

For det tredie / skulle wfruct-
sommelige folck ocsaa betencke den
trøst/som Gud giffuer dem / Esaiæ.
i det halfftrediesinds tiue oc siette Ca-
pittel. Huor hand saa siger : Den
wfructsommelige/skal icke sige:
See Jeg er it visset Træ. Thi
Herren siger saa/ De som hol-
de mine Sabbather/ oc vduel-
lie det som mig behager / oc hol-
de min Pact fast/ dem vil ieg
giffue en sted vdi mit Hus in-
den mine Mure / oc it bedre
Naffn end Sønners oc Døt-

 ters/

ters/ Jeg vil giffue dem it euigt Naffn/ som icke skal forgaa.

For det Fierde / skulle de met Taalmodighed sætte Sagen vdi Guds haand / oc icke lade sig det bekymre / om de end skønt see andre folck/ ja end ocsaa de aller Vgudeligste/ at forfremmis oc lide vel/ oc blomstris met Børn oc effterkommere/ som der staar i den Cxliiij. Psalme/ at de Vgudeligis Sønner opuoxe lige som planter / oc deris Døtter lige som vdgraffne pillere. Huor met de ocsaa prange oc prale/ oc stundem icke alenište foracte de wfructsommelige/ men ocsaa kaste dem saadant deris Kaarsſ i Næsen/ oc breyde dem det/ Det skulle de dog icke tage sig til / eller lade det beuege sig til mistrøst eller wtaalmodighed / men betencke / at saadan gaffue oc velsignelse/ skal bekomme de Vgudelige alt for tilige / til det al-

ler

ler værste / oc offte kommer der hen/
som Christus siger/ Luc: xxiij. At de
skulle sige. Salige ere de wfruct=
sommelige / oc de Liff som icke
haffue født / oc de Bryst som
icke haffue giffuet at dj. At de
icke skulle see paa deris Børn den æ=
lendighed / som de Wgudelige skulle
see paa deris Børn. Der faare siger
oc Jesus Syrach/ i det xvj. Capittel.
Glæd dig icke / at du haffuer
mange Wgudelige Børn / oc
traadse der icke paa / at du haff=
uer mange Børn/ der som de
frycte icke Gud. Forlad dig icke
paa dem / oc fortrøste dig icke
paa deris formue. Thi at it
fromt Barn er bedre / end tu=
finde Wgudelige. Oc det er

bedre at dø vden Børn / end at haffue Vgudelige Børn.

ENdog det vel tit oc offte begiffuer sig / at de Gudfryctigis Børn ocsaa skicke sig ilde / oc giøre dem megen hierte sorg / dog skulle de wfructsommelige icke der ved glæde sig / Men haffue en hiertens metlidelse oc metynck met dennem / oc saadanne Gudfryctige Forældre skulle vdi saadant Kaarss der met trøste sig / at det er Guds tilladelse / at hand der met vil forsøge deris Tro / Taalmodighed / oc Bøn / oc at det er ocsaa gaaet mange hellige oc fromme folck / Abraham / Jsaac / Jacob / oc andre flere / huilcke dog haffue hafft en naadig Gud / saa som tilforn er omtalet / der ieg talede om Trøst for dem som haffue wgudelige Børn.

For det femte / skulle de Forældre som selff ingen Børn haffue / oc

icke kunde legemlige føde Børn / dog der paa tencke / at de kunde Aandelige føde den Herre Gud Børn / huilcket skeer / naar de selff ere Gudfryctige oc trofaste/ oc giffue andre folck gode exempel / met flitig Kircke gang oc Predicken at høre/ huilcket de kunde meget bedre komme til met at giøre / end de Forældre som haffue Børn / Disligeste met en erlig oc tuctig/ Christelig oc ædru omgengelse / met almysse at giffue/ Siuge at besøge / oc andet saadant. Alle de som nu der aff tage it gaat Exempel / oc der effter skicke sig/ de ere faar Gud deris Børn / som de vdi saadanne stycker efterfølge / oc det skal være dem en større ære oc berømmelse faar Gud / end at de selff haffde født legemlige Børn til Verden.

Saadan Aandelig Børnetuct kunde de ocsaa bruge met Trøst/ formaning / tilraadelse / straff oc vnder-

uissning / iblant deris Tiunde / Nabo oc gienbo oc deris Børn / huor som de see oc fornemme at det giørs behoff oc er for nøden.

Item / de kunde ocsaa / om de haffue det vdi formuen / tage til sig deris fattige Slectingers eller Naboers Børn / it eller flere / eller oc andre Faderløse oc Moderløse Børn / oc Christelige opføde dem vdi Guds fryct / lige som det vaare deris egne Børn. Det behager Gud saa vel / at hand tit oc offte haffuer giffuet saadanne folck / som haffue taget andre fattige folcks Børn til sig / den naade / at de selff haffue faaet deylige smucke Børn oc Liffs arffuinge. Disse ere de besynderligste stycker / huor met wfructsommelige Forældre skulle trøste sig / oc huor met de ocsaa Christelige skulle opholde sig.

De haffue ocsaa en stor synder-

lig fordeel for andre Ectefolck / huilc-
ke Gud giffuer it Barn effter det an-
det / de tørre icke tage sig saa megen
wro / møde / sorg / wmage / oc arbeyde
til / met at to / vaage / viske / løffte / bære
oc andet saadant. De ere oc frj for
den store nød oc sorg / oc døds fare /
som begiffuer sig vdi Fødsels nød.
Men de skulle dog icke der aff Hoff-
mode sig / eller foracte de andre / som
almindelige skeer / synderlige aff
Quindfolck. Der som end nogle
bekiende sig / oc holde sig ydmyge oc
sactmodelige / saa finder mand dog
vel vndertiden dem / som der imod ere
saa staalte / Hoffmodige oc offuer-
daadige / at de icke gide hørt talet om
siuglige quinder / oc Barselquinder /
heller dem som giffue at dj / haffue icke
eller nogen metynck offuer dem / la-
de deris nød icke gaa sig til hierte / ere
dem oc icke behielpelige / tale spaatteli-

ge nock om dem / oc holde alting ickon for skemt. Ja mand finder vel oc saa dem / som ere saa kræsne oc tærtelige/ at de icke gierne gide seet / at mand i deris næruerelse handler Børn / suø-ber dem / giffuer dem at dj / eller oc tygger dem mad. De begynde at vrie oc krumpe sig / lige som de strax skulde besuime oc daane / der som de see it Barn noget være wrenligt. Oc ere stundem saadanne Quinder de aller hoffmodigste oc vanartigste / met huilcke / huercken deris egne Mend eller Naboer / eller nogen mand kand komme til rette / der som de dog skulde være de ydmygste/ oc yd-myge sig for de andre / som alligeuel for denne velsignelse skyld / haffue en stor fordeel for dennem / oc være dem behielpelige met raad oc daad / i hues maade som muligt er. Oc der hoss holde sig ved den Aandelige velsignel-se/ oc tacke Gud der for / Der til for-

maner den hellig Aand formedelst Guds ord / oc forstandige folck.

Oc det er det fierde stycke aff den hellig Aands Lærdom vdi Ecteskaffs stat / som er / vnderuisning for wfructsommelige Ectefolck / huorledis det der met haffuer sig: Huor mand skal bede Gud om Liffs fruct: Oc naar hand icke giffuer dem / huor met mand da skal trøste sig. Denne lærdom ville wi nu paa denne tid beholde / Huo som her om vil vide ydermere oc større trøst oc vnderuisning / hand læse vdi den skøne Bog / som Doctor Niels Hemmingsøn haffuer screffuet om Ecteskaff / paa det 303. blad / oc siden fremdelis indtil 317.

DEn almectigste euige Gud / vor Herris Jesu Christi Fader / som haffuer stifftet oc ordineret Ecteskaffs stat / hand beuare alle Christelige oc Gudfryctige Ectefolck vdi sin fryct / baade

baade de som føde Børn / oc dem som ere wfructsommelige / styre oc regere dem alle met sin hellig Aands naade / at de alting vdi deris kald oc bestilling maa vdrette / Saa at det kand skee Gud til ære / dem selff til nytte oc gaffn / at de kunde beholde Troen oc en god Samuittighed / oc andre til it gaat exempel oc efftersiun : Paa det at de saa kunde fremdrage deris leffnet her vdi Verden / at de ved Troen til Jesum Christum / endelige kunde bekomme det euige Liff oc Salighed. Den samme Herre Gud / Fader / Søn oc hellig Aand / som er en euig almectig Gud / skee loff / priss / ære / oc mact vdi euighed / Amen.

Prentet i

Kiøbenhaffn / aff
Laurentz Bene-
dicht.

1577.

Met Kongelige Maie-
stats frihed.

Anno 1687 den 27
Januarij Var Bellrof
Min Lide Datter Anne
Kirsten Datter fød til
om dag Klocken 11 for
Middag Gud gifue hun
den Wigen Lib og Sall
[illegible] [illegible] Jesu
Nafn Ammen.